

Bømlo kommune

Driftige folk i vakker natur!

Kommuneplanen sin samfunnsdel - KPS 2019-2049

Innholdsliste:

Forord	4
Kommuneplanen – den viktigaste planen.....	5
<i>Praktisk – om dokumentet</i>	<i>5</i>
Grunnleggende prinsipp	6
<i>FN sine berekraftsmål og tre planprinsipp</i>	<i>6</i>
1. Her er me i dag – kort om hovudutfordringar.....	8
1.1. <i>Bakgrunn</i>	<i>8</i>
1.1.1. <i>Fakta:</i>	<i>8</i>
1.2. <i>Fire overordna hovudutfordringar</i>	<i>8</i>
1 <i>Tilflytting, rekruttering og inkludering.....</i>	<i>9</i>
2 <i>Naturbasert kystliv</i>	<i>9</i>
3 <i>Bustadkvaliteter</i>	<i>10</i>
4 <i>Differensiert og nyskapande næringsliv.....</i>	<i>10</i>
2. Kystkommunen.....	12
2.1. <i>Lokalsentra – der kvardagen kan «gå opp»</i>	<i>12</i>
2.2. <i>Sentrumskjerner.....</i>	<i>13</i>
2.3. <i>Bustadpolitikk</i>	<i>13</i>
2.4. <i>Estetikk og arkitektur</i>	<i>14</i>
2.5. <i>Næringsliv.....</i>	<i>14</i>
2.6. <i>Kysten og strandsona</i>	<i>15</i>
2.7. <i>Landbruk.....</i>	<i>15</i>
2.8. <i>Mineralforvaltning</i>	<i>16</i>
2.9. <i>Marine næringar - fiske og akvakultur.....</i>	<i>16</i>
2.10. <i>Kultur.....</i>	<i>17</i>
2.11. <i>Kulturmiljø og kulturminne.....</i>	<i>17</i>
2.12. <i>Friluftsområde og natur</i>	<i>18</i>
2.13. <i>Reiseliv.....</i>	<i>18</i>
3. Klima – det me lever av	22
3.1. <i>Utslepp i dag.....</i>	<i>22</i>
3.2. <i>Klimaplan, rekneskap og budsjett.....</i>	<i>23</i>
3.3. <i>Utsleppsmål</i>	<i>23</i>
3.4. <i>Utslepp – energibruk</i>	<i>23</i>
3.5. <i>Utslepp – arealforvaltning og transport.....</i>	<i>23</i>
3.6. <i>Utslepp – innkjøp</i>	<i>24</i>
3.7. <i>Låg klimarisiko</i>	<i>24</i>
3.8. <i>Klimatilpassing.....</i>	<i>24</i>

4. Rusta for livet	26
4.1. <i>Livsmeistring og det aldersvenlege samfunnet</i>	26
4.2. <i>Kompetanseområde</i>	26
4.3. <i>Stadkjensle og identitet</i>	26
4.4. <i>MOT-verdiane</i>	27
4.5. <i>Sosiale møteplassar med fysisk aktivitet</i>	27
4.6. <i>Opplæring</i>	27
4.7. <i>Helse- og sosialpolitiske målsettingar</i>	27
4.8. <i>Nye løysingar</i>	28
5. Sosialt og inkluderande	31
5.1. <i>Sosial berekraft</i>	31
5.2. <i>Frivillig innsats</i>	32
5.3. <i>Idrett og turløyper</i>	32
5.4. <i>Bibliotek</i>	32
5.5. <i>Berekraftig og trygg mobilitet</i>	32
5.6. <i>Bustadsosialt arbeid – «Alle skal kunne bu trygt og godt»</i>	33
5.7. <i>Kyrkje og trusliv</i>	34
5.8. <i>Samfunnstryggleik</i>	34
6. Demokratiutvikling	37
6.1. <i>Kommunestyret og dei folkevalde</i>	37
6.2. <i>Regionalt samarbeid</i>	37
6.3. <i>Bømlo skal vere nynorskkommune</i>	38
6.4. <i>Grendautvala</i>	38
6.5. <i>Ungdomsrådet og barns interesser</i>	39
6.6. <i>Gode og effektive planprosessar</i>	39
6.7. <i>Råd og organisasjonar</i>	39
6.8. <i>Forsking og utvikling (FoU)</i>	39
6.9. <i>Tilskot, EØS/EU-midlar, Vest-Norges Brüsselkontor</i>	40
6.10. <i>Kommunen som arbeidsgjevar</i>	40
6.11. <i>Prinsipp om eigarskap</i>	40
7. Arealstrategisk oppfølging	43
7.1. <i>Finnås</i>	43
7.2. <i>Langevåg</i>	44
7.3. <i>Moster (Mosterhamn)</i>	45
7.4. <i>Moster</i>	46
7.5. <i>Rubbestadneset</i>	47
7.6. <i>Svortland</i>	47

Forord

Ei framtid med moglegheiter

Ordførar Odd Harald Hovland

Kommuneplanen skal stake ut vegen vidare for Bømlo kommune.

Plandokumentet er viktig og har store verknader, og då er prosessen fram til ferdig plan viktig. Difor er det lagt stor vekt på involvering og forankring i arbeidet. Kommuneplanen vert laga for ei tid der endringar lokalt, nasjonalt og internasjonalt etter alt sannsyn vert store, men kor moglegheitene for Bømlo også er det.

Me kjenner ikkje framtida fullt ut, men i ei omskifteleg verd er det viktig å ha langsiktige mål.

Den komande kommuneplanen skal danne grunnlaget for all annan planlegging i kommunen. Ikkje minst skal den peike retning slik at me møter dei store utfordringane som berekraft og klima på ansvarleg vis.

Det er difor viktig å understreke at planen er noko meir enn eit enkeltstående dokument. Den skal vere grunnlaget for mange og viktige politiske prosessar i lokalsamfunnet Bømlo.

Planen skal legge føringar for utvikling, fornying og justering i styringa og organiseringa av kommunen vår. Me vil også i framtida ha eit sterkt næringsliv med eit mangfald av arbeidsplassar, attraktive bumiljø og eit godt offentleg tenestetilbod.

Bømlo er ein kommune med moglegheiter. Me ligg sentralt på Vestlandet i ein region med eit sterkt og variert næringsliv. Me har framleis vakker og variert natur som gjev stor valfridom når det gjeld korleis me vil nytte fritida vår. Me har trygge og gode bu- og oppvekstvilkår.

Det er opp til oss sjølv om me greier å utnytte desse kvalitetane.

Eit godt lokalsamfunn er summen av alle som bur der.

Kommuneplanen – den viktigaste planen

Kommuneplanen er eit overordna og langsiktig styringsdokument. Difor kan me gjerne tenke både 10, 20 og 30 år fram i tid. Denne kommuneplanen skal leggje til rette for ønska samfunnsutvikling, arealforvaltning og tenesteproduksjon fram mot 2049.

Ein kommuneplan skal etter plan- og bygningslova (PBL kap. 11) bestå av ein **samfunnsdel (KPS)** med handlingsdel og ein **arealdel (KPA)**.

I følgje lova skal KPS (PBL §11-2) « ... ta stilling til langsiktige utfordringar, mål og strategiar for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon ... Kommuneplanens samfunnsdel skal være grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i kommunen».

Praktisk – om dokumentet

#Bømlo2049 er kommuneplanen sin samfunnsdel KPS 2019 - 2049.

Fram mot høyringsutkastet blei sendt ut i februar 2019, hadde kommunen ein omfattande medverknadsprosess som har involvert samtlege grendautval, råd og utval og involvert barn og unge.

I den offisielle høyringsperioden frå februar til april 2019, arrangerte kommunen eit ope informasjonsmøte 07.03.2019 på Våge skule. I tillegg heldt ein tre dialogmøte i kommunestyresalen med tema landbruk og jordvern (14.03.2019), havbruk, fiske og friluftsliv (28.03.2019) og bygging og utvikling (02.04.2019). I tillegg har ein møtt lokalsamfunn og næringsliv. Før høyring var eit utkast drøfta i regionalt planforum i Bergen 23.01.2019.

Det kom i høyringsrunden inn 29 merknadar som har blitt handsama av arbeidsgruppa, kor fleire blei teke heilt eller delvis til etterretning.

KPS dannar grunnlaget for kommunen si arealforvaltning og er førande for KPA (med planskildring, kart, føresegn). KPS er også grunnlag for framtidige kommunedelplanar, verksemdar, temaplanar, økonomi- og budsjett og reguleringsplanar.

Samfunnet i dag er ikkje slik det var før, og i 2049 kjem det ikkje til å være slik det er no.

Men kven er det som fører samfunnet i rett retning? Kan vesle Bømlo, ein liten prikk på verdskartet, gå fram som eit eksempel på eit moderne samfunn? Eg trur, og håpar at me kan klare dette.

Bømlo må våge å tenkje nytt, stort og først.

Bømlo må våge å ta det store steget ut i framtida. Klarer me det, då trur eg me vil være ei øy full av liv og kultur der folk i alle aldrar trivest.

Eg er i alle fall stolt av å kunne kalle Bømlo min heim.

*Aurora Lodden, utdrag frå vinnartekst, konkurranse «#Bømlo2049»
Bømlo-Nytt / Bømlo Kommune, sommar 2018*

Grunnleggjande prinsipp

All planlegging i Bømlo skal basere seg på nokre grunnleggjande prinsipp.

FN sine berekraftsmål og tre planprinsipp

Berekraft handlar om at me skal leve og utvikle oss samstundes med at me gjev neste generasjon minst like gode moglegheiter for det same. Plan- og bygningslova har og som føremål å fremje berekraftig utvikling. Difor skal alle me i Bømlo vere med på å beskytte natur, samfunn og landskap, og samstundes sørge for at lokalsamfunnet har noko å leve av.

Bømlo skal vere med på å oppfylle internasjonale og nasjonale berekraftmål.

Difor legg me FN sine berekraftsmål (sjå figur) til grunn for kommuneplanarbeidet. Dette inkluderer også klimamål. Fram mot 2049 skal Bømlo kutte sine klimagassutslepp med 90%.

Klimaarbeidet skal vere integrert i alle kommunen sine rutinar og system. Ein skal ikkje vere avhengig einskilde «eldsjeler». Kommunestyret har vedteke at klimaplanen skal bli implementert i ny kommuneplan.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

For assets and information mail to: TheGlobalGoals@trollback.com TROLLBÄCK+COMPANY +1 212 529 0100

Fig.: FN-sambandet

Bømlo legg vidare til grunn tre prinsipp som skal styre planlegginga:

- All planlegging skal vere berekraftig med omsyn på klima, sosialt liv og økonomi (KSØ)
- All planlegging skal vere helsefremjande
- All planlegging skal leggje «føre var»-prinsippet til grunn

Dette inneberer mellom anna at me skal vere med på overgangen til lågutsleppssamfunnet og ein sirkulær økonomi. Innbyggjarane skal bli inkluderte. Me skal fremje likestilling, førebyggje negative, sosiale forskjellar og alle skal oppleve tryggleik og trivsel. Innovasjon og nyskaping skal bli fremja i både offentleg og privat sektor.

Helsefremjing i all planlegging inneber at materielle og sosiale kvalitetar har positiv påverknad på helsa. Folkehelselova ligg til grunn.

Der me manglar kunnskap eller har stor usikkerheit, skal me handle etter «føre var»-prinsippet.

I løpet av dei neste tiåra vil det nok komme fleire faktorar for kva eit samfunn blir målt på. I dag er dei viktigaste faktorane befolknings- og økonomisk vekst, men opplevd tryggleik og sosial tilstand blir på globalt nivå diskutert som mål. På Bømlo skal me førebu oss og ta omsyn til desse faktorane i planlegging allereie i dag.

1. Her er me i dag – kort om hovudutfordringar

Bømlo kommune skal ikkje berre vere ein tenesteleverandør, men vere ein samfunnsaktør. Me skal vere ein kommune som er kjent for å ta sitt samfunnsansvar.

1.1. Bakgrunn

I øykommunen Bømlo er du aldri langt frå sjøen. Flateinnhaldet i kommunen er 247 km² og innbyggjartalet er snart 12 000. Kommunen sitt handels- og kommunikasjonscenter ligg på Svortland. Elles er busetnaden spreidd, med fem lokalsenter.

Det maritime miljøet pregar næringslivet. Sjøen er også ein viktig faktor for reiselivsnæringa, der skjergarden lokkar med holmar og øyar, lune vikar og kanalar. På Bømlo finn ein vekslende natur, frå det karrige landskapet ytst mot havet, til meir frodige område.

1.1.1. Fakta:

- 10 skular med om lag 1730 elevar
- 2 fylkeskommunale vidaregåande skular, Bømlo vidaregåande skule og Rubbestadnes vidaregåande skule
- 1 folkehøgskule (Bømlo Folkehøgskule)
- 8 barnehagar med full barnehagedekning
- kommunen har bygd ut 118 institusjonsplassar, per no er om lag 100 av desse i bruk
- om lag 150 kommunale bueiningar
- over 700 bedrifter, eit høgteknologisk miljø, mekanisk industri, rederiverksemd, havbruksnæring, reiselivs-, handels- og servicenæringar

Bømlo har hatt ei netto folkevekst kvart år sidan 2006. Auken i folketalet har i hovudsak skuldast ei netto innflytting til kommunen frå utlandet, i stor grad i form av arbeidsinnvandring. Hovudtrenden i dag er at dei unge trekker mot sentrale strøk, mens dei eldre blir buande i heimkommunen. Prognose frå Statistisk sentralbyrå tilseier at det i 2040 vil vere om lag 2,4 yrkesaktive per pensjonist, mot 3,7 i dag. Då er ikkje uførepensjon rekna med.

Basert på oversynsdocumentet, nasjonale bakgrunnsdata og lokal statistikk, er det viktigaste å førebyggje framover: for tidleg død av ikkje-smittsame sjukdomar (livsstilrelatert); psykiske lidningar; muskel og skjelettplager.

På Bømlo har vegutbetringar gjennom Bømlopakken betra forholda og trafikktryggleiken for alle fleire stader, men det er fortsatt utbetringar som må på plass.

1.2. Fire overordna hovudutfordringar

Utanom klima, så er dette utfordringar som alle skal vere med på å løyse. Til dømes kan klimautslepp bli redusert gjennom godt planlagt skulestruktur. Helseutgifter kan bli reduserte gjennom ein god

kulturpolitikk og gode næringsvaner. Kriminalitet kan førebyggjast og tryggleik bli styrka, gjennom å skape meir sosialt liv på gatenivå og med gode tur- og snøggveggar.

1 Tilflytting, rekruttering og inkludering

Me må ha ei god auke av innbyggjarar med relevant kompetanse, i arbeidsfør alder, framover. Tilflytting og inkludering er to sider av same sak og blir eit svært viktig strategisk tema for kommunen. Framover skal me gjere kommunen meir attraktiv for unge i etablerarfasen. Det er nødvendig mellom anna med tanke på at talet på eldre kjem til å auke monaleg dei neste tiåra.

Me vil redusere «kjønnsgapet», spesielt i yrkeslivet. Me vil ha særskilt fokus på å få unge jenter og kvinner til Bømlo. Me skal bryte dei tradisjonelle kjønnsrollene i arbeidslivet og ha ei strategisk satsing på å auke delen av yrkesaktive kvinner i kommunen, både i offentleg og privat sektor.

Dagens fødselstal er ikkje høge nok på lang sikt. Me må ha netto fleire tilflyttarar enn dei som blir født her. Me ønsker oss internasjonal arbeidskraft, også frå land utanfor EU/EØS. At alle skal bli raskt og godt inkludert i lokalsamfunnet må bli ein vesentleg del av tilflyttarstrategien vår.

2 Naturbasert kystliv

Vårt unike fortrinn er kystlandskapet *i kombinasjon med* kultur- og industrihistoria.

I medverknadsfasen har det komme fram eit sterkt ønske om å sikre ålmenta betre tilgang til, og betre bruk av, kysten sine kvalitetar. Kystsona vår skal nyttast i balanse mellom bruk og vern av areal- og naturressursar og medverke til ei berekraftig samfunns- og næringsutvikling til beste for innbyggjarane og miljøet.

Ei berekraftig foredling og meir rettferdig forvaltning av kyst- og strandsona blir sentralt i kommuneplanlegginga framover. Me skal ikkje stogge utbygginga. Me ønskjer snarare at Bømlo skal trekke seg lenger ned mot sjøen, men utviklinga og utbygginga må skje i mykje meir føreseielege og strategisk ordna former enn i dag.

Bømlo skal vere ein grøn kommune kor alle skal ha rik tilgang på både blå og grøne områder. For å sikre dette til for alle og få ei balansert utvikling av kommunen blir lokalsentra strategiske utviklingsområde. Det er lokalsentra det er best moglegheiter for å fremje kystlivet når me skal utvikle bustadområde, tilføre sentrums kvalitetar, tenester og arbeidsplassar. Difor må me samordne bustad-, areal- og transportpolitikken.

Naturen kan senke stressnivå, auke kreativiteten på arbeidsplassen, betre motorikk og konsentrasjon hos barnehagebarn og forbetre helsenivå, både i og utanfor institusjonar. Me skal i det daglege ta i bruk dei kvalitetane kystnaturen og kystkulturen gjev oss. Anten det gjeld kulturliv, opplæring, sjøretta næringsliv, arkitektur, bustadkvaliteter eller helsearbeid, skal me bruke og foredle dette.

Eit naturbasert liv ved kysten er vårt grunnlag for ein god oppvekst, identitet og livsmeistring. Kulturarven vår skal bli nytta aktivt inn i kvardagen vår. Til dømes må ikkje kulturminne og friluftsområde bli betrakta som noko som er utskilt frå bustad- og næringsplanlegging, men skal bli integrerte delar av framtidig utvikling.

Dette kan gje verdiskaping med ringverknadar ut over kommunen sine grenser.

Med stadig fleire eldre, blir kystbasert (friluft-) liv eit viktig element i å halde folk friske. Dette skal få ei brei plass i den kommunale planlegginga.

Bømlo har delteke i det nasjonale prosjektet «Helsefremjande nærmiljø». Slike prosjekt skal me halde fram med å delta i for å nytte prinsippa og erfaringar i den vidare utviklinga av Bømlo

3 Bustadkvaliteter

Både klimamål og folkehelseutfordringar kan bli løyst med ein god bustadstrategi.

Det er mange einbustader på Bømlo, samstundes som det tar tid å få seld bustader utanfor kommunesenteret. Attraktive bustadområde handlar ikkje berre om tilstrekkeleg areal. Områder som blir regulert til bustader må vere attraktive med omsyn på ei rekke faktorar som nærleik, tryggleik, utforming, materielle og sosiale kvalitetar.

Tilgangen til bustad inneberer også ein fungerande utleigemarknad. Fleire bustader ved sjøen har gått igjen som eit sterkt ønskje i frå grendautvala i medverknadsfasen. Difor skal me få fleire til å bu i kort avstand til sjøen og grønstruktur. Dette må gjerne vere kombinert med næringsverksemd som kan sameinast med bustader og bustadområde. Samstundes er det viktig å ta vare på strandsonekvalitetane for ålmenta.

Å utvikle gode bustadområde krev ei rekkje tverrsektorielle grep.

4 Differensiert og nyskapande næringsliv

Også i framtida skal me ha fleire bein å stå på. Å vidareforedle «gründeranden» skal me halde fram med. Tilflytting blir viktig, men me skal samstundes aktivt bevisstgjere våre eigne ungdommar i 13-18-års alderen kva moglegheiter me har i Bømlo, både med tanke på yrkesutdanning og høgare utdanning. Marine og maritime næringar vil fortsatt stå sterkt mens kulturbasert næringsliv har eit stort potensiale.

Bømlo skal difor ha eit nært samarbeid med både næringsliv og FoU-miljøa i regionen. Vidare skal Bømlo bli kjent for sosiale og gode næringstilhøve, som mellom anna inneber nærleik til friluftsområde og barnehagar. Dette må danne grunnlag for eit fortsatt differensiert, berekraftig og nyskapande næringsliv dei neste 30 åra.

1 HOVUDUTFORDRINGAR		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi
Berekraftig planlegging	Dei grunnleggjande prinsippa og FN sine berekraftmål skal bli lagt til grunn i alle planane i Bømlo	Følgje opp med berekraftig arealforvaltning i alle planar som KPA, kommunedelplanar, strategiar, osb.
Bømlo skal vere ein kommune som ein ønskjer å flytte til og ha netto befolkningsvekst dei neste 30 åra	Satse på å kvalitetar som gjer oss attraktive for alle unge som vil etablere seg.	Satse på og utvikle kommunen på ungdom og dei unge sine omsyn.
	Minske kjønnsgapet; få fleire kvinner til Bømlo i samarbeid med næringslivet	Sikre gode og attraktive areal til bustader, næring og kultur (inkludert grøntareal) i planar. Presisere krav til bustadkvaliteter
	Attraktive kommune – og lokalsentra. Riktige og varierte bustader på rett plass.	

1 HOVUDUTFORDRINGAR		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi
	Planlegge for sosial berekraft, likestilling og inkludering.	og fortetting i overordna føresegner
Kunne leve eit naturbasert kystliv. Få lokalsamfunnet ned mot sjøen.	Sikre ålmenta sine interesser først Gjennomgåande bruk av dei kvalitetane i kystnaturen og kystkulturen i alle sektorar. Satse på sjønære bustad-, næring- og friluftsområde	KPA, KDP-ar, føresegn, retningslinjer osv..
	Integrere kulturminne og friluftsområde i bustad- og næringsplanlegging	
Halde fram med å ha eit differensiert og nyskapande næringsliv	Dyrke «gründeranden». Styrke kompetansemiljøa våre, samarbeide med FoU Gjere oss attraktive med omsyn på sosiale kvalitetar som tilgang til barnehage, friluftsområde osv. Bidra til vekst og utvikling i eksisterande næringsliv	Gode næringsareal kombinert med god tilgang til bustad, service, tenester, grøntområde lokalsamfunnet sine kvalitetar i KPA

2. Kystkommunen

Det at me er ein kystkommune skal me få fram og bruke på ulike måtar, i alle samanheng. På Bømlo, i lokalsentra, har me dei beste kvalitetane ein kystkommune kan ha, til dømes: befolkning frå ulike delar av verda, verdsleiande maritimt og marint næringsliv, fiskerinæring, lune hamner og idylliske kystgrender.

Me har eit rikt kulturliv av både internasjonal og nasjonal interesse. Vår lange historie er unik og i tråd med FN sitt berekraftsmål skal me vere med på å styrke innsatsen for å verne om og sikre vår del av verdas kultur- og naturarv.

Lokalsentra og grendene omkring har altså ulike fysiske, historiske og sosiale kvalitetar. Desse utfyller kvarandre og SUMMEN av desse gjer oss til Bømlo og bømlingar. Det er saman, ikkje kvar for seg, at dei ulike lokalsentra og grendene er med på å gjere kvarandre, og dermed heile Bømlo, gode.

Tradisjonelt har Bømlo hatt mykje spreidd busetting. Dette har tradisjonelt vore knytt til landbruk, men dette sysselsett mange færre i dag enn for nokre tiår sidan. Areal er ein knapp ressurs og eit dyrebart fellesgode som kommunen skal forvalte til det beste for alle. FOR spreidd busetting har ein kostnad for fellesskapet si pengekasse i form av infrastruktur og transportbehov. Samstundes er det økonomisk og sosialt gunstig å ha utvikling i heile kommunen. Utvikling er ikkje einstyding med utbygging, men betyr òg å bevare og foredle, til dømes viktige naturområde eller kulturlandskap.

God infrastrukturplanlegging og inkludering krev både prioritering, langsiktig planlegging og oppfølging. Å prioritere ein berekraftig infrastrukturbygging forpliktar. Til gjengjeld kan ein utvikle ein *føreseieleg* kommune, også med tanke på ein *føreseieleg* og berekraftig økonomi.

Dagens areal, anten det er til landbruk, bustader eller næring, må utnyttast betre framover. Lokalsentra våre må bli utvikla «innanfrå» og ut. Me skal utvikle og byggje der det allereie er god, eksisterande infrastruktur som VVA og trygge vegar. Dette krev at bustad, areal og mobilitet må sjåast i samanheng, både innad i kommunen, mellom lokalsentra og i regionen.

2.1. Lokalsentra – der kvardagen kan «gå opp»

I medverknadsfasen har det vore tydeleg og gjennomgåande ønskje om å satse på lokalsentra. Utanom kommunesenteret vårt, Svortland, har me fire lokalsentra på Bømlo: Rubbestadneset, Moster, Finnås og Langevåg. I tillegg har me det unike øysamfunnet Espevær med sine nærsenterfunksjonar.

Det er ei sams utvikling av lokalsentra som gjer ei balansert og god utvikling av heile kommunen. Det er her Bømlo kan tilby innbyggjarane ein kvardag som går opp: ein kortreist kvardag med berekraftig sosiale kvalitetar, arealbruk og transportløysingar. Det er i lokalsentra me kan utvikle knutepunkt med sosial infrastruktur som skular, barnehagar og butikk. Lokalsentra skal fremje helse, miljø og livskvalitet som er eit godt grunnlag for næringsliv og tilflyttarar.

Det er i og kring lokalsentra ein har moglegheit til å etablere arbeidsplassintensive verksemdar, mobilitetsknutepunkt, publikumsretta aktivitetar, offentlege og private tenester og opne arenaer for fritids- og kulturaktivitetar. Difor er det her me ønskjer ny konsentrert bustadbygging.

Kommunesenteret vårt, Svortland, skal bli utvikla heilskapleg med ein definert sentrumskjerne. Dette bør skje gjennom ein eigen, ny områdeplan for sentrum. Å satse på lokalsentra inneber ikkje at alle skal ha like eller parallelle tilbod til ei kvar tid, men supplere kvarandre.

Ei slik satsing på lokalsentra vil vere eit svært viktig klimatiltak. Ved å konsentrere ny utbygging til lokalsentra kan me unngå å bygge ned areal som har funksjon som CO2-lager og som har verdi for matproduksjon, naturmangfald eller rekreasjon. Ei langsiktig utvikling i kommune- og lokalsentra, vil vere den beste måten å samordne både bustadpolitikk, arealpolitikk og transportplanlegginga på ein betre måte. Økonomisk vil det vere stor vinst i å utnytte eksisterande infrastruktur først, før utbygging av heilt nye område.

Dette er ei langsiktig strategisk satsing, som skal bli følgt opp i arealdelen.

Nokre sentrale teneste og verksemder bør alltid liggje i eit kommunesenter, men det finns også ting som kan bli lokalisert andre stader i kommunen, særleg om ein kan utnytte lokale særpreg ein ikkje finn andre stader. Det kan med ei meir konsentrert satsing på lokalsentra bli meir enkelt å lokalisere tenester for heile kommunen på ulike plassar. Når kommunen skal vurdere å etablere eller oppretthalde teneste i lokalsentra må det gjerast heilskaplege vurderingar og prioriteringar mellom anna med omsyn på kost, nytte og kvalitet.

2.2. Sentrumskjerner

I medverknadsfasen har det vore grei semje om kva som er dei lokale «sentrumskjernane» i dei ulike lokalsentra. Det er ønskjeleg å gjere desse meir «koselege», «trygge» og etablere fleire sosiale møteplassar for alle. Difor må me utvikla desse med sine lokale særpreg og konsentrere med sentrumsqualiteter. Det betyr at i sentrumskjernane skal me ha funksjonsblanding, inkludert bustader og blå-grøn struktur. Det er her me skal lokalisere offentleg og privat tenesteyting og nye næringsareal til detaljhandel, kontor og kafé. Her må me utnytte arealet godt og ha høgare utnyttingsgrad enn elles.

Bygg skal ha aktive, opne fasadar i fyrste etasje mot miljøgate eller der andre aktivitetar skjer som til dømes park, leikeareal, plassar, skule, institusjonar eller torg. Den arkitektoniske og utforminga av uteromma skal vere stadstilpassa og framheve lokale, kulturhistoriske verdier.

Bømlo skal halde seg til dei regionale retningslinjene for arealplanar i sentrumsområde, men sidan lokalsentra våre er forskjellige bør me utarbeide lokalt tilpassa retningslinjer som konkretiserer kva sentrumsqualiteter som bør vere for kvar einskild plass.

- sjå også kapittel 7 Arealstrategisk oppfølging.

2.3. Bustadpolitikk

Bustadmassen er dominert av einebustader, kor fleire som ligg til sal er meir enn 20 år og ligg utanfor nyare bustadfelt. Det er ikkje sikkert at desse vil vere attraktive nok, med omsyn på kvalitet og geografisk plassering, for tilflyttarane dei neste åra.

Bustader ligg ute for sal over eit lengre tidsrom no enn for få år sidan. Bømlo vil bli påverka av nasjonale bustadtrendar, og dette er trendar som kan endre seg langsamt.

Om lokalsentra skal fungere som møteplassar for alle generasjonar er det viktig at bustadmassen er attraktive for alle, i ulike livssituasjonar. Difor trengs det krav til kva slags bustader som skal bli utbygd kor. Bebuarane og grendautvala må bli involvert i, og kan vere gode drivarar for, sosial innovasjon.

Det skal vere eit samsvar mellom areal som blir lagt ut for bustader og befolkningsprognosane. Ein ubalanse vil vere negativt både for potensielle utbyggjarar, kjøparar og kommunen, med tanke på beredskap og viktige samfunnsstrukturar (VVA, skule, veg, osb.).

Gjeve strategien om å utnytte eksisterande infrastruktur og utbygd areal best mogleg, må ny konsentrert bustadbygging (bustadfelt) skje kring lokalsentra, kor sentrumskjerna er innanfor rekkevidda av sykkel- og gonge.

Områda omkring må bli knytt saman med dei lokale sentrumskjernane. Eksisterande bustadområda må bli foredla med omsyn på sosial berekraft. Skulane har viktige sosiale funksjonar og er gode utgangspunkt for vidare utvikling. Alle lokalsentra skal vere tilknytt minst ei universelt utforma turløype.

Fritidsbustader ved sjøen er ønskeleg men dette må bli meir systematisk handsama og ikkje slik at desse legg unødvendig beslag på attraktiv strandsone eller medfører at enkeltgrender blir «livlause» utanom ferisesongane. Bustadareal langs sjøen må først bli prioritert til fastbuande. Nye fritidsbustader må trekkjast lenger opp på land. Tilgangen til sjøen skal bli sikra gjennom fellesareal, opne for ålmenta.

Desse bustadpolitiske føringane må følgjast opp i arealdelen. Bømlo treng og å utarbeide ein overordna bustadstrategi.

2.4. Estetikk og arkitektur

Det er sterk samheng mellom omgjevnadane og helse. Difor er det nødvendig med ein bevisst og strategisk bruk av arkitektur, utforming og design. Universell utforming (UU) er ein del av dette. Her ligg mykje helsegevinstar og dette arbeidet skal bli mykje meir integrert og fremja i planlegginga framover.

Dei tre moglegheitsstudia for Svortland sentrum, Mosterhamn og Langevåg peiker på mange gode moment som må bli teke med vidare i utviklingsarbeidet og KPA.

Me må utarbeide ulike føringar og/eller strategi/temaplanar for sentrumskvalitetar, fortetting osb.

Byggeskikk må også få ein sterkare plass i planarbeidet og utforming av nærmiljøet. Også plassering av bygg må vektleggjast i sitt nærmiljø for å unngå skjemmaende og skrikande bygg både i silhuett og ueigna plasser.

2.5. Næringsliv

Me skal ha eit differensiert næringsliv. Kommunen si rolle blir primært å vere ein samarbeidspartnar, tilretteleggjar og vere utviklingsretta. På Bømlo skal me ha produktive verksemder, ha anstendige arbeidsplassar, dyrke fram entreprenørskap, kreativitet og innovasjon også hos barn og unge.

Næringsliv, kommune og resten av lokalsamfunnet skal saman samskape attraktive arbeidsplassar, kor tilgangen til fritidstilbod, opplæringstilbod, bustader, tenester osb. blir inkludert i planlegginga. Me skal bidra til at næringsaktørar, private og offentlege, tek i bruk ny teknologi og implementerer berekraftige

tiltak i verksemdene. Me skal leggje til rette for at små og mellomstore bedrifter kan vokse mellom anna ved å sikre funksjonelle næringsareal og bustader.

På Bømlo skal alle ha anstendig arbeid, eller tilpassa aktivitet, deriblant unge, flyktningar og personar med nedsett funksjonsevne. Å få fleire kvinner inn i leiande posisjonar i næringslivet og i mannsdominerte yrke, blir ei viktig strategisk oppgåve for heile lokalsamfunnet.

2.6. Kysten og strandsona

Me ønskjer å trekke lokalsamfunnet ned mot sjøen. Ålmenta sin tilgang til sjøen skal vere eit gjennomgåande krav. Å utvikle sjønære areal til bustader og næring vil nokre stader gjere høva for ålmenta betre enn det er i dag. Utbygging i strandsona skal skje i samsvar med statleg planretningsline for strandsoneforvaltning og Regional kystsonesplan for Sunnhordland og Indre Hardanger, med lokale tilpassingar.

Me må få på plass lokalt tilpassa byggjegranser i 100-meters beltet. Difor må me kartleggje funksjonell strandsona i nye og eksisterande byggjeområde. Dette gjeld også for eldre planar (før ny PBL 2008) som ikkje har dette, samstundes med at me må revurdere kva eksisterande område som kan bli omregulert til anna føremål eller bli vidareutvikla.

Bygging av fritidsbustader skal skje i felt, bort frå strandsona, med eventuelle fellesanlegg til sjø. Attraktive strandområde må sikrast innbyggjarane. Ei viss fortetting i eksisterande område for føremålet kan vera aktuelt.

Me skal vurdere om det behov for ei meir differensiert arealbruk, som dei statlege retningslinene opnar for. Særleg er det opna for interesser knytt til næringsutvikling. Kommunale kaiområde skal bli nytta til ålmenta sitt beste. Desse har historisk vore viktige møteplassar og forutan å vere felles båtfeste, kan kaier vere viktige sosiale møteplassar med ulike kulturelle arrangement.

Me må også finne egna næringsareal kor ein kan opparbeidde djupvasskaier.

2.7. Landbruk

Landbruksdrifta og levande grender er ein del av historia vår. Det same er kulturlandskapet og kystlyngheiområda våre. Lokal matproduksjon, i liten og stor skala, er positivt både med tanke på klima og beredskap. Difor må me oppretthalde landbruket.

Bømlo kommune skal støtte opp om måla i den fylkeskommunale temaplanen for landbruk. Auka lønsemd, rekruttering og kompetanse og å ta høgde for endringsdrivarar i landbruket er viktig for Bømlo også.

Nye formar for drift skal me vere opne for. Matproduksjon i liten skala vil bli meir utbreidd i dei neste åra. Såkalla «urbant landbruk» kan vere alt frå små tiltak som takhagar, bikubar, kolonihagar og pallekarmar, til store nye dyrkingsformer som vertikaldyrking i gamle lagerbygningar og konteinarar. Slike nye produksjonsformer bør me ta høgde for i utviklinga av lokalsentra og nye bustadområde.

Matjord er viktig av fleire årsaker, mellom anna beredskap og flaumvern. Jordvernet må stå sterkt og me vil følgje opp ein nasjonal jordvernstrategi. Bømlo skal vere ein føregangskommune når det gjeld vern av

dyrka mark. Ved utbyggingsprosjekt bør ein unngå nedbygging av matjord, men der matjord og beiter vert råka, må tilsvarande areal bli erstatta med ny matjord til same grunneigar.

Me må få eit arealrekneskap som eit viktig kunnskapsgrunnlag. Kommunen kan opne for tilleggsnæring utover reint landbruk på gardsbruka.

2.8. Mineralforvaltning

Bømlo har lenge nytt godt av sine mineralressursar og me skal halde fram med å forvalte desse berekraftig for framtidige generasjonar. I dag er det hovudsakleg sand, grus, pukk samt skjelsand som er drivverdig og som blir nytta regionalt. Det er også område med ssvovelkis og gull kor me skal vere aktsame med tanke på opningar og tunellar.

I planperioden kan mineral som tidlegare ikkje har vore sett på som viktige, plutselig bli verdifulle. Difor bør me unngå å bandlegge registrerte mineralressursar gjennom arealbruk slik at førekomstane blir bygd ned, eller som legg andre avgrensingar for framtidig utnytting.

Overskotsmassar og kvalitetsmassar skal bli nytta som ein del av omstillinga til sirkulærøkonomien og bør brukast om att til nyttige føremål som bygging, og ikkje deponerast permanent eller bli dumpa i sjø.

Mineralforvaltning skal bli vidare konkretisert og målsett i strategisk næringsplan eller tilsvarande.

2.9. Marine næringar - fiske og akvakultur

Marine næringar som fiske og akvakultur er ein del av den historiske identiteten til Bømlo og er samstundes framtidretta næringar. Det skal leggjast til rette for at marine og maritime næringar i området kan utvikle seg vidare til å vere lønsame og konkurransedyktige i eit langsiktig perspektiv. Nasjonale målsettingar om auka verdier i sjømatproduksjon må skje innanfor rammene av ei berekraftig utvikling.

Høg kompetanse og innovasjon innan marine næringar er eit av våre regionale konkurransefortrinn. Bømlo kommune skal vere med på tiltak som kan styrke kompetanse og innovasjonskraft på lang sikt. Me skal vere frampå når det gjeld marine samarbeidsprosjekt.

God infrastruktur og mobilitet er avgjerande. Bømlo kan vere med på å få ned kostnadsnivået for næringa mellom anna med omsyn på veg- og sjøtransport (framføringstid) og infrastruktur som hamner. I samarbeid med marin og maritim næring vil me bidra til meir miljøvenleg sjøtransport for å redusere tungtransport på veg.

Villfisk er ein fornybar men også ein mobil og noko uføreseieleg ressurs. Mange fiskeartar lev heile livet i kystområda, og nyttar store område av kysten til gyte-, oppvekst- og beiteområde. I tillegg har me reke-trålefeldt. Desse er særleg sårbare område som må takast omsyn til i arealplanlegginga gjennom plankart og retningslinjer.

Ny fiskerihamn i Hovlandshagen/Langevåg må bli realisert. Fiskemottak og anlegg i Brandasund og Melingsvågen må bli tekne vare på og nytta i framtida også, med gode land- og sjøareal.

Bømlo har ei viktig akvakulturnæring med lokalitetar i kystsona. Det skal leggjast vekt på kunnskapsbasert planlegging og forvaltning for akvakultur i kystsona. Arealforvaltninga må vere ein balanse mellom desse

interessene og resten av lokalsamfunnet sine, som villfisk, naturmangfald, friluftsjinteresser og samfunnsøkonomi.

Ein må planlegge for framtida med plass for ny teknologi og nye artar og dyrking av artar på fleire trofiske nivå. Det må leggjast til rette for polykulturar i akvakultur og forskning på multitrofisk havbruk. Akvakultur av laks og nye artar som marin fisk, tang, tare, sjøpung, skjel og andre organismar må skje i samspel med den næringa. Meir fôr må gjerne komme frå lokale ressursar, frå til dømes akvakultur eller frå fiskerinæringa. På land skal det framleis vere areal til mottak og prosessering.

All næringsverksemd på Bømlo skal vere berekraftig. Dei miljømessige utfordringane med akvakultur ønskjer me å løyse i samarbeid med næringa. Me vil unngå negativ verknad på det marine miljøet og dei organismane som veks og lever der. I praksis kan tilgangen på areal bli meir knapp, noko som på kort sikt kan sette grenser for produksjonsvekst. Dersom næringa løyser utfordringane til dømes knytt til lusesituasjonen, kan det vere mogleg å auke produksjonen gjennom tilgang på meir areal, utviding av eksisterande lokalitetar, samt endring i produksjonsmetode/teknologi.

Me skal følgje føringane i Regional kystsoneplan for Sunnhordland og ytre Hardanger, med lokale tilpassingar, avklaringar og prioriteringar.

2.10. Kultur

Lokalkulturen vår er eit samfunnspremiss for Bømlo og har nasjonal og internasjonal interesse. Kultur er ein viktig hjørnestein i oppveksten og skal vere gjennomgåande i kommunen sine tenester til dømes innan skule og helsearbeid.

Bømlo har kulturskule, kulturhus og fleire kulturaktørar i kommunen som saman sørgjer for både breidde-satsing og spissa kompetanse. Barn skal møte både amatør- og profesjonell kultur.

Aktivitetane tilknytt Moster Amfi og Bømlo Teater er unike og er med på å gjere oss attraktive for omverda. Dette er døme på kor lokalkultur har eit stort potensiale med tanke på næring og arbeidsplassar. Bømlo skal leggje til rette for fleire profesjonelle kulturaktørar og arbeidsplassar.

Med Moster 2024 markerer me Norgeshistorie. I 2024 er det tusen år sidan Olav Haraldson og biskop Grimkjell her på Bømlo presenterte Kristenretten, på Mostratinget. Kristenretten var det nye juridiske systemet som samfunnet skulle styrast etter, og som avløyste dei norrøne lovene som inntil då hadde vore gjeldande. Moster 2024 skal det bli satsa stort på som ei nasjonal markering.

«Geopark Sunnhordland» som har fått nasjonal status, er døme på kulturverksemd som blir viktig å satse sterkt på. Dette skal komme innbyggjarane til gode ved å vera ein ressurs i småskala næringsutvikling, i undervisning og lokal identitetsbygging.

2.11. Kulturmiljø og kulturminne

Kulturmiljø¹ og kulturminna fortel oss kven me er, og er fundamentale byggjeklossar med tanke på identitet og stadtilhøyrsl. Kulturminna våre er ikkje berre materielle gjenstandar på utstilling men og immaterielle kvalitetar som me kan oppleve og vere stolte av i kvardagen.

¹ «Eit kulturmiljø er eit område der kulturminne inngår som del av ein større heilskap eller samanheng», Riksantikvaren

Data til ein kulturminneplan ligg i hovudsak klart. Det står att å ferdigstille sjølve planen, noko som bør gjerast før endeleg handsaming av KPA.

Me har ei rekkje verdifulle kulturområde som har stort potensiale. Det gjeld mellom anna gullgruvehistoria på Lykling og kalkindustrien på Moster. Fleire tusen års utvinnings- og eksporthistorie frå «Sokkamyra» på Langevåg med Hespriholmen er verdig ein UNESCO-verdsarvstatus, som me skal arbeide for å få.

Med sin fiskerihistorie og betydning for Bømlo sin utvikling heilt frå 1854 (1856) og utviklinga vidare utover 1900 talet og fram til i dag har Kulleseidkanalen hatt ein stor plass i utviklinga av kommunen. Området rundt og langs Kulleseidkanalen skal me ta vare på, også av nasjonale omsyn. Bygg som Fiskeritelegrafen og Kanalvoktarbustaden må vere med i den vidare utviklinga av lokalsenteret til å bli eit endå meir levande kulturområde rundt kanalen.

I samarbeid med næringsliv og frivillige skal Bømlo sine kulturminne bli opplevd, nytta og formidla til fellesskapet sitt beste. Det historiske skal vere synleg i det moderne og funksjonelle. Me må få fleire kulturhistoriske løyper.

Bømlo skal vere aktiv med tanke på å samarbeide med andre mynde og å søkje og sikre seg stønadsmidlar til kulturminnearbeid. Kulturvern skjer best gjennom bruk. Verneverdige bygg ligg ofte i strandsone og bør kunne nyttast til næringsaktivitet. Verneverdige sjøbruksmiljø bør leggjast inn i ny arealdel med omsynssone «bevaring kulturmiljø»

- sjå også kultureller tema i del 5 Sosialt og inkluderande

2.12. Friluftsområde og natur

Me har fleire område som er viktige friluftsområde, til lands og til vanns. Døme er områda kring Siggjo, Espevær og øyane aust og vest på nordre Bømlo. Områda Sagvatnet, Tjongspollen og Bergesfjellet og fleire holmar, er verna. Sikring av ubygde holmar, øyar og skjær for ålmenta må halde fram, i tillegg til fleire område med viktige naturtypar.

Me må starte arbeidet med å registrere viktige friluftsområde og ta vare på samanhengande grøntstruktur i og nær lokalsentra. Kommunen skal bruke lokale nyttevekstar (frukt, grønt, bær) på offentleg areal i større grad enn i dag.

Lokale økosystem, det biologiske mangfaldet og habitat må ikkje bli øydelagt. Kystlyngheia må me forvalte berekraftig og ikkje miste. Me skal vere med på å forhindre at truga artar dør ut, og forhindre spreiding av uønska og framande artar.

Urørt og ubygde natur har ein eigenverdi, og som er viktige kvalitetar å kunne vekse opp på, og oppleve i, Bømlo. Større grøntområde som ikkje er ubygde må bli teke vare på. Difor bør me etablere ei «Markagrense», kor naturkvalitetar og området verdi for friluftsliv, biologisk mangfald, kulturminne, landbruk og drikkevatt blir bevart.

Ingen skal bu meir enn maksimalt 500 meter unna nærturområde.

2.13. Reiseliv

Reiseliv er Noregs tredje største eksportnæring og er blant næringane som veks raskast i verda, og Bømlo har eit stort potensiale her.

Dei som besøker Bømlo skal kunne få både heilskaplege opplevingar og innblikk i lokal historie og kultur. Bømlo har eit stort potensial i å kunne tilby turistar naturbaserte opplevingar. Som berekraftig reisemål skal ein vere med på å sikre den historiske og kulturelle arven, samstundes med at ein står opp om lokalsamfunnet og naturen.

Bømlo skal satse på eit sterkt, berekraftig reiseliv framover. Det inneber og at reiselivssatsinga skal vere med å skape arbeidsplassar. For å få til dette må Bømlo samarbeide godt med både offentlege og private aktørar.

For å ha sosialt berekraftige nærmiljø er det viktig at reiselivet genererer heilårsaktivitetar, slik at me ikkje blir ein «vinterlukka» reisedestinasjon.

Det er behov for fleire hotellovernattingsplassar og konferansefasilitetar. Overnattingsmoglegheiter som til dømes «Kysthytte» i regi av Hordaland turlag er også ønskeleg. Dette må me sikre areal til. Andre private overnattingstilbod vil antakeleg også vekse framover, og for kommunen blir det viktig å handsame desse som næring på like vilkår.

2 KYSTKOMMUNEN		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
Utvikle heile kommunen gjennom å satse på attraktive lokalsenter. Bømlo skal vere sett saman av lokalsentra, og områda omkring, sine unike kvalitetar. Lokalsentra skal vere generasjonsvenlege og vere trivelege stader å vekse opp. Lokalsentra skal fremje særleg kvalitar og lokale kulturminne	Definere lokalsentra og utvikle desse gjennom helsefremjande planlegging og tilføre sentrums kvalitetar slik at bømlingane kan dekke storparten av sine daglege gjeremål her Utvikle sentrumskjernane i lokalsentra, til å bli trivelege, sosiale plasser, med høg kvalitet på tenester, uterom, gode handels- høve osv Heilskapleg planlegging av kommunesenteret Svortland Dei fysiske omgjevnadane skal fremje trivsel og helse Fortette med omsyn på sosial berekraft Nytte kulturminneplanen . Byggeskikk må få sterkare plass i planarbeidet	Følgje opp i KPA. Gjennomgang og revurdering av eldre planar. Utarbeide føringar eller strategi/temaplan for: <ul style="list-style-type: none"> • sentrums kvalitetar og fortetting • sosiale og materielle kvalitetar • estetikk, arkitektur, universell utforming, design, byggeskikk Eigen områdeplan for Svortland. Eigne kommunedelplanar for lokalsentra etter behov.
Binde saman eksisterande bustadområde kring lokalsentra.	Sikre trygge korridorar for gang- og sykkelveggar, «snøggveggar» Heilskapleg utvikling av lokalsentra. Nye bustadfelt i sykkel/gongavstand til sentrum av lokalsentra Konkretisere framlegg frå mogleghetsstudiar	KPA. Trafikksikringsplan. KDP for lokalsentra.
Utvikle potensialet for fleire kulturarbeidsplassar.	Vidareutvikle det unike kulturlivet. Syne nasjonal og regional betydning av det.	Sikre gode areal til slik næringsverksemd.

2 KYSTKOMMUNEN		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
Satse strategisk på kulturbasert næringsliv med omsyn på reiseliv.	<p>Større markering av Moster2024</p> <p>UNESCO-status Sokkamyra/Hespriholmen</p> <p>Satse på Geopark Sunnhordland</p> <p>Vere med på å fremje innovasjon og grüning i all næringsverksemd og tenester, offentleg som privat</p> <p>Følgje opp dette tverrsektorielt: samkøyre tiltak i oppvekst-, opplæring-, kultur- og næringsplanlegging</p>	<p>Sørgje for å ha areal/lokale til gründerarbeid, innovasjon og profesjonelle kulturarbeidarar.</p> <p>Verne og ta vare på område som Sokkamyra og Hespriholmen, Kulleseidkanalen</p>
<p>Utjamne kjønnsforskjellane i val av yrke.</p> <p>Få fleire kvinner i leiande posisjonar.</p>	<p>Støtte næringslivet i deira arbeid med å rekruttere kvinner til mannsdominerte yrke, og menn til kvinnedominerte yrke</p>	
Satse på sjønære bustad-, næring- og friluftsområde.	<p>Bustad- og næringsutvikling ved sjøen. Gjennomgåande sørgje for nær tilgjenge til blågrøne område. Alle skal ha nærtur-område i maksimalt 500 meters avstand.</p> <p>Heilskapleg og helsefremjande planleggjing i samarbeid med næringsliv og lokalsamfunn. Samskape om attraktive arbeidsplassar.</p> <p>Prioritere tilgjengeleg og funksjonell strandsone for ålmenta.</p> <p>Kommunale kaier skal bli utvikla til ålmenta sitt beste.</p> <p>Båtplassar til alle. Fleire fellesanlegg.</p> <p>Oversyn over alle brygger, anlegg, strender, friområde som er tilgjengelege for ålmenta</p>	<p>Kartleggje funksjonell strandsone, etablere byggjegrænse for strandsona også i eldre planar.</p> <p>Sikre alle desse tiltaka i arealplanar, strategiar og føresegner.</p>
Verdsette kulturminne og kulturmiljø	<p>Foredle og bruke desse verdiane i næring, opplæring, helse osv.</p>	<p>Forhindre nedbygging</p>
Større satsing på berekraftig reiseliv	<p>Promotere og utvikle Bømlo som berekraftig destinasjon gjennom Samarbeidsrådet for Sunnhordland/Visit Sunnhordland</p> <p>Krav om berekraft i alle ledd.</p> <p>Få fleire overnattingsmoglegheiter</p> <p>Ha eit «heilårsaktivt» reiseliv</p>	<p>Ha eigna område til næringsføremål/reiseliv i strandsona.</p>
Nyskapande reiseliv	<p>Delta og vere med på å operasjonalisere framlegg i workshops o.l.</p>	<p>Sikre areal med omsyn til andre kvalitetar.</p>

2 KYSTKOMMUNEN		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
	Arbeid og aktivitet for alle Barn og ungdom skal tidleg oppmodast til å skape arbeidsplassar og sjå moglegheitar på Bømlo.	
Fortsatt ha marin næring – havbruk Levande fiskerier	Berekraftig vekst. Få unge til å satse i både marin og maritim sektor Realisere Fiskerihavn Bømlo	Gode hamner, og kaianlegg. Eigna sjøareal. Følgje opp regional kyst-soneplan med lokale tilpassingar.
Ha eit produktivt landbruk. Bevare matjordareal og handheve jordvernet	Sikre grønt- og landbruksområde mot vidare utbygging; eit strengt jordvern. Støtte innovasjon og nye driftsformer. Gje rom for småskalaproduksjon. Unngå nedbygging av matjord utan at tilsvarande areal bli erstatta Eigna areal for massedeponi	KPA Etablere eit arealrekneskap
Ha ei skogbruksnæring Berekraftig mineralforvaltning	Byggje skogsvegar Jobba for felles interkommunale utskipingskaiar for tømmer Berekraftig bruk av massar. Ta høgde for nye verdiar.	Ta omsyn til framtidig skogsvegareal Eventuelt sjå på eigna kaiareal Forhindre nedbygging
Ha tilgang til gode friluftsområde.	Bevare viktige område. Bruke allereie utbygd areal betre. Etablere ei «markagreense»	KPA.

3. Klima – det me lever av

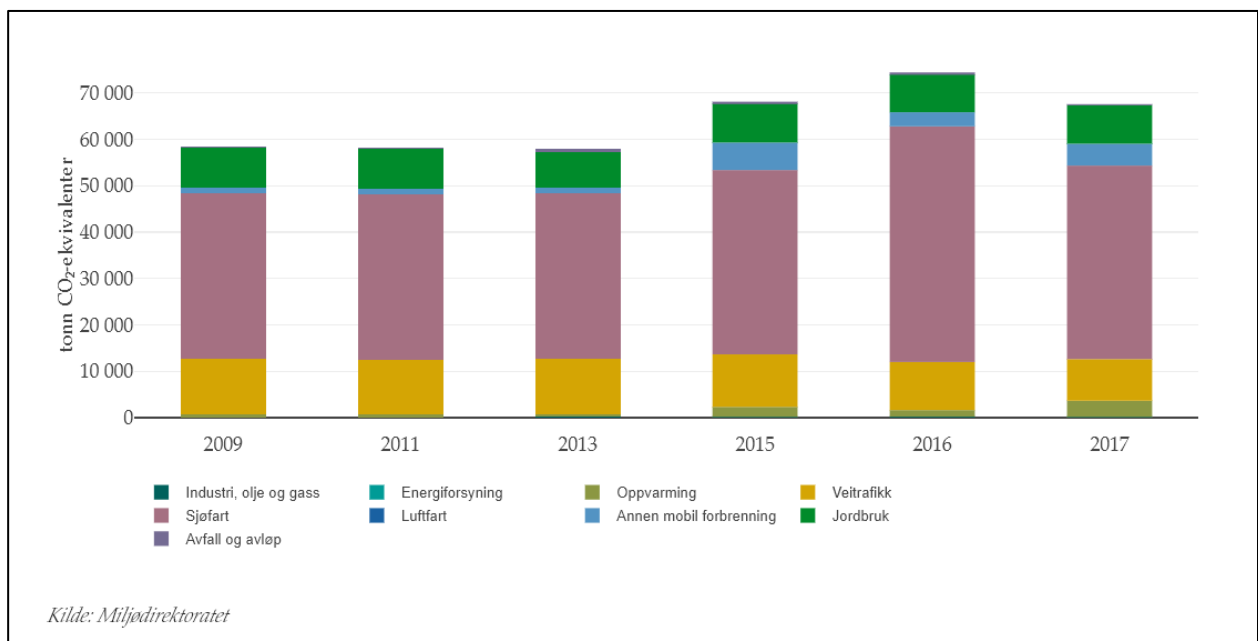
Kortreist og berekraftig skal vere stikkord for utviklinga. Bømlo kommune skal ha ambisiøse klimamål med fokus på å «feie for eiga dør», altså på kva me kan gjere lokalt.

Klimaarbeidet skal ikkje bestå av ei rekkje einssilde tiltak, men bli institusjonalisert i alle ledd i kommunen si verksemd. Bømlo skal leggje til rette for at alle kan bidra i klima- og miljøarbeid. Bømlo kommune skal samarbeide og medverke til ei grøøn omstilling av det lokale næringslivet.

Kommunen er ein stor tenesteproducent, eigar av bygg, anlegg og infrastruktur og har ansvar for vatn, avlaup og avfall.

Kommunen er planstyresmakt og gjev føringar for lokalisering, utforming og utbygging av bustader, arbeidsplassar, friluftareal og lokalt vegnett, inklusiv gangveggar og sykkelveggar. Kommunen er også lokal mynde på forureining og beredskap. Difor har kommunen både eit stort ansvar og mange moglegheiter. Bømlo skal definitivt vere med på laget som skal oppfylle internasjonale, regionale og nasjonale klimamål. Me skal alle - kommune, næringsliv, organisasjonsliv, den einssilde bømmling – samarbeide og ta klima-omsyn.

3.1. Utslepp i dag

Figuren syner utviklinga i utslepp fram til 2017. Vegtransport og jordbruk står for den største delen av utslepp i Bømlo. I tillegg kjem utslepp frå sjøfart men talmaterialet inkluderer også skipstrafikk som passerer gjennom skipsleiene, noko kommunen har avgrensa moglegheiter til å redusere åleine. Når det gjeld oppvarming og energibruk i egne bygg har me eit potensiale for å bli betre .

Klimaarbeidet i kommuneplanen skal bli følgt opp og konkretisert i ein eigen handlingsstrategi og ein eigen plan for klimatilpassing.

3.2. Klimaplan, rekneskap og budsjett

Gjeldande klimaplan er utdatert. Kommunestyret har gjort vedtak om at klimaplanen skal bli implementert i ny kommuneplan. Det er viktig å understreke at mange av klimamåla blir nådd i andre planar og strategiar, som til dømes føresegna til arealdelen og reguleringsplanar, innkjøpsreglement og kommunedelplanar. Eit viktig verktøy for å vite om me når klimamåla for dei ulike sektorane, blir å få på plass eit klimabudsjett- og rekneskap.

3.3. Utsleppsmål

Kommunen skal vere med å bidra til at bygg, vegtransport, landbruk og sjøtransportsektor blir utsleppsfrie.

Teknologien går fort framover og ved eit godt samarbeid med næringsliv og forskning, skal Bømlo redusere sine klimagassutslepp med 80% innan 2030. Bygg og anlegg skal bli utsleppsfrie innan 2025.

Bømlo skal vere med på ei nasjonal satsing på å elektrifisere hamneanlegg og annan infrastruktur for maritim sektor, og gjere dei utsleppsfrie innan 2040.

3.4. Utslepp – energibruk

Energi er eit knapt offentleg gode og me skal planleggje slik at behovet blir minst mogleg, og gjerne energipositivt. For å redusere utslepp frå sjøfart må me elektrifisere hamneanlegga.

Bømlo kommune skal miljøsertifisere alle verksemdene sine. Nybygg skal vere energinøytrale eller energipositive. Infrastruktur som hamner må bli utsleppsfrie. Solfangarar på kommunale bygg kan vere aktuelt.

Det er ikkje aktuelt med vindkraftverktbygging på land i Bømlo dei neste åra. Det største potensiale ligg i småskalaproduksjon og utnytting av energi som per i dag går til spille. Bølgjekraft kan ha eit potensiale. Biogass med råstoff frå landbruk og akvakultur kan også vere aktuelt. Solenergi bør bli nytta mykje meir framover. Det skal uansett vere enkelt for private, både næringsliv og husstandar, å velje klimavenlege energiløysingar, som til dømes solpanel på hustak.

3.5. Utslepp – arealforvaltning og transport

Mykje av utsleppa kan bli redusert gjennom arealforvaltninga. Å redusere det daglege transportbehovet vil vere eit viktig tiltak for å nå lokale utsleppsmål. I planperioden vil det antakeleg òg blir innført nye, nasjonale betalingssystem for vegbrukarar, med eit sterkt miljøfokus, som vil påverke det lokale trafikkiletet.

Me skal vere med på å utvikle kollektivtransporten, og legge til rette for meir gonge og ikkje-motorisert transport. Kommunen må elektrifisere transportbruken og nytte elbilar og byggje ladeinfrastruktur til elbilar.

- sjå også 2.1 Lokalsentra – der kvardagen kan «gå opp», 2.7. Landbruk og 5.5 Berekraftig og trygg mobilitet

3.6. Utslepp – innkjøp

Bømlo skal redusere direkte utslepp som skjer innanfor kommunen sine grenser. Det gjeld frå vegtrafikk, fossil energibruk og innan jordbruk og avfallshandtering. Me skal stille klimakrav i innkjøpsreglement og anbod som blir lyst ut. Alle Bømlo sine verksemder skal bli miljøfyrtårnsertifiserte innan 2023.

Det betyr mellom anna effektivisering av lokale transportbehov, meir bruk av tømmer og naturmaterialar i bygg og krav til at nybygg skal vere fossilfrie og energismarte. Vidare skal kommunen gje god informasjon og syne engasjement langs vegen mot lågutsleppssamfunnet.

3.7. Låg klimarisiko

I planperioden kjem krav om klimaprofil og å ha låg klimarisiko til å bli meir gjeldande i heile samfunnet, ikkje minst innan økonomisk sektor. Bank- og finansvesen, potensielle arbeidsgjevarar, investorar og næringslivet generelt, kjem i stadig større grad til å leggje klimarisiko inn i sine vurderingar. Bømlo ønskjer å vere blant dei mest attraktive kommunane på Vestlandet og for å vere det skal me, med tanke på klimarisiko, bli ein lågrisikokommune .

Me skal tilpasse oss klimaendringar ved først og fremst å bevare, restaurere eller etablere naturbaserte løysingar.

3.8. Klimatilpassing

Det er i denne planen fokus på utslepp. Når det gjeld klimatilpassing vil dette bli meir konkretisert som ein del av planarbeidet med ROS, beredskap og vatn- og avlaup.

For Bømlo sin del er det havnivåstigning, overvatn, stormflo, stormvêr, tørke og tørre somrar som kan bli meir krevjande i framtida. Tiltak langs sjøen må ta høgde for auka havnivå. Både eksisterande og nye område må vere rusta for større mengder med overvatn. Alle område for nybygg og transformasjon samt infrastruktur må vere dimensjonert for kraftig stormvêr og større nedbørsmengder. Me skal bruke naturbaserte løysingar.

Både med omsyn til drikkevatt, akvakultur og landbruk må me ha tilstrekkelege reservar med reint vatn for lange tørkeperiodar. Kraftige stormvêr framover kan og føre til at Bømlabrua blir stengt oftare enn før kombinert med innstilte båtruter. Me må med andre ord vere budd på isolasjon i kortare periodar. Her må kvar enkelt privatusstand også vere med som ein del av totalberedskapen.

3 KLIMA – DET ME LEV AV		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
<p>Bømlo kommune skal kutte sine klimagassutslepp med 80% innan 2030.</p> <p>Bømlo kommune skal drifte sine tenester utan bruk av fossilbasert energi innan 2025</p> <p>Utsleppsfri kyst innan 2040</p>	<p>Implementere klimatiltak i sentralt planverk, spesielt innkjøp, anskaffing.</p> <p>Redusere energibruk i eigen sektor. Bidra til at bygg, vegtransport, landbruk og sjøtransport bli utsleppsfrie.</p> <p>Miljøsertifisere all kommunal verksemd</p> <p>Elektrifisere/utsleppsfri transport (el-bilar, ladepunkt, kaianlegg, etc).</p> <p>Samarbeide med andre mynde om tiltak og pilotprosjekt.</p>	<p>Klimatiltak i KPS, KPA.</p> <p>Få ein handlingsstrategi for klimaarbeidet i kommunen, i kombinasjon med klimabudsjett og klimarekneskap.</p>
<p>Vere ein kommune med låg klimarisiko.</p>	<p>Klimatilpasse infrastruktur. Spesielt med omsyn på høgare havnivå, overvatn, storm og vassforsyning.</p>	<p>Følgje opp krav om klimatilpassing i planar om samfunnstryggleik, beredskap, ROS-rapport.</p>

4. Rusta for livet

4.1. Livsmeistring og det aldersvenlege samfunnet

På Bømlo skal ein kunne leve heile livet. Me skal vere eit aldersvenleg samfunn. Den gode oppveksten startar med dei tusen første dagane, frå befruktinga. Bømlo skal vere ein god plass å vekse opp, med sunne og trygge oppvekstmiljø og gje gode barndomsminne. Å ruste oss for livet vil også bidra til å hindre aukande negative sosioøkonomiske skilnader og fattigdom.

På Bømlo skal me gjere det gjennom å oppleve tidleg meistring, god livsstil, fokus på menneskerettar, likestilling, fremje fred- og ikkjevaldskultur, globalt borgarskap og verdsetting av kulturelt mangfald og kulturens bidrag i lokalsamfunnet.

Dei ferdigheitene ein person treng i livet, er i stadig endring. Realitetane i dagens samfunn er at me ikkje veit kva jobbar våre barn og unge veks opp til, fordi teknologiutvikling og automatisering endrar arbeidslivet. For å ruste barna for livet skal ein tidleg oppleve meistring og tilhøyrse. Livsmeistring blir sentralt i alt oppvekstarbeid.

Den demografiske utviklinga viser at me blir fleire eldre, og at det blir færre i arbeidsfør alder pr. pensjonist i framtida. Pensjonistar utgjer ein viktig ressurs i lokalsamfunna. Samtidig vil fleire leve med sjukdom og ha trong for tenester. Nasjonale mynde har estimert ei dobling av talet på personar med demens fram mot 2040. Dette vil krevje nye løysingar for å sikre gode tilbod til dei som treng det.

4.2. Kompetanseområde

I Bømlo kommune skal me vekte fire kompetanseområde for at me alle kan vere rusta for livet:

- fagspesifikk kompetanse
- kompetanse i å lære
- kompetanse i å kommunisere
- kompetanse i å samhandle og delta, samt kompetanse i å utforske og skape

Både innan helse og oppvekst skal kommunen sine tenester arbeide førebyggjande og helsefremjande gjennom gode universelle tiltak, for alle, og tidleg innsats, for førebygging. Me skal ha ein heilskapleg strategi for å møte trongen for desse tenestene i framtida.

4.3. Stadkjensle og identitet

Å føle at ein kjem frå ein god stad og kjenner ein lokalidentitet, er eit godt grunnlag for livsmeistring. Alle lokalsentra har unike historiske, kulturelle og naturbaserte kvalitetar som eit fundament for stadkjensle og identitet. Desse kvalitetane skal me bruke i både oppvekst- og helsearbeidet.

4.4. MOT-verdiane

Til grunn for arbeidet i alle tenestene skal MOT-verdiane liggja. Dei som har vakse opp i Bømlo, skal ha opplevd å vekse opp som trygge og aktive barn og unge med meistringsglede og som vert menneske som har: Mot til å leva, Mot til å bry seg, Mot til å seie nei.

Kommunen skal synleggjere og kjempe mot alle former for diskriminering, vald og trakassering, og motarbeide haldningar som er til hinder for full likestilling og likeverd.

4.5. Sosiale møteplassar med fysisk aktivitet

Eit gjennomgåande ønskje frå både unge og eldre i løpet av medverknadsfasen, har vore fleire sosiale møteplassar som generer fysisk aktivitet. Det er lite «mangfald» i det organiserte/tilrettelagte tilbodet, kor det er fleire som ikkje finn «sin plass». Å sikre og omdisponere areal til dette vil i seg sjølv vere eit viktig førebyggjande og helsefremjande tiltak. Bømlo kommune skal utvikle attraktive skuleområde.

- sjå også 2.10 Kultur, 2.12 Friluftsområde og natur og 5.3. Idrett og turløyper

4.6. Opplæring

Skulen skal ikkje berre gje barn og unge fagleg kunnskap. Barn og unge må også bli førebudd til å ta vare på seg sjølv og kvarande, kunne forstå og handtere og byggje gode relasjonar med menneska rundt seg, samt bli aktive og deltakande medlemmer av samfunnet. Barn og unge skal få tileigne seg den kompetansen som er nødvendig for å fremje ei berekraftig utvikling av Bømlo, samt få kjennskap til og knyte kontakt med lokalt arbeidsliv. Ordningar som Ungt Entreprenørskap er viktige å halde fram med.

Skulane og barnehagane skal gjere barna våre til aktørar for ei meir berekraftig verd. Berekraft skal gå igjen i all opplæring- og utdanningspolitikk og læreplanar. Me skal ha null-toleranse for mobbing og trakassering og satse sterkt på førebyggjande arbeid.

På Bømlo skal alle vere sikra lik tilgang til utdanning, deriblant personar med nedsett funksjonsevne, flyktingar og barn i utsette situasjonar. Me må sikre at me fortsatt har vidaregåande opplæringstilbod på Bømlo. Unge skal bli oppmoda om å ta høgare utdanning og kommunen skal utvikle samarbeid med dei høgare utdanningsinstitusjonane her i regionen.

Skulane skal bli utvikla med omsyn på framskrivinga av folkemengd. Eit skulebygg skal ikkje berre vere for tradisjonell skuleverksemd, men må vere fleksible og bli nytta til ulike føremål i og for lokalsamfunnet.

4.7. Helse- og sosialpolitiske målsettingar

Kommunen korkje skal eller kan løyse alle utfordringar, heller ikkje innan helsesektoren. Me er, og kjem til å bli, meir avhengige av samarbeid både med frivillige, pårørande, næringsliv, forskning osv. for å ruste oss for framtida. Difor skal Bømlo kommune stimulere og leggje til rette for at innbyggjarane tek ansvar for eiga helse, tek sunne val og på eigne premissar meistrar eige liv. Me skal tilby innbyggjarar som har behov for hjelp og bistand, individuelt tilpassa og koordinerte tenester med høg kvalitet og brukarmedverknad.

Gjeldande kommunedelplan for HSO har fire fokusområde som blir implementert i kommuneplanen:

- Ei ny og meir aktiv brukarrolle. Individuelt tilpassa og koordinerte tenester
- Tettare samarbeid med eksterne aktørar. Kommunen som koordinator og tilretteleggjar
- Målretta utvikling av tenestetilbodet (meir fokus på førebygging og eigenmeistring, bevisst prioritering, organisering og lokalisering)
- Målretta satsing på rekruttering og kompetanse

Innan 2030 skal me redusere for tidleg død av ikkje-smittsame sjukdommar med ein tredel. Dette er sjukdommar som for ein stor del heng saman med livsstil. Sunne levevaner, særleg i barne- og ungdomsåra, er grunnleggjande for framtidig helse, men òg for helsa til neste generasjon.

Barnehagar og skular er sentrale aktørar for å leggje til rette for gode val. Aktivitetstilbod i nærmiljøa og lett tilgjenge på sunn mat er viktige tiltak for å nå målsetjinga.

Ei sentral strategisk oppgåve blir å gripe fatt i dei unge som slit med psykiske problem. Psykisk helse skal vere eit satsingsområde. I Bømlo skal me vere med på å etablere sunne levevanar for å fremje god helse og redusere helseforskjellar i vaksen alder. Omgjevnadane og oppvekstmiljøet skal stimulere til aktivitet. Det blir òg viktig å ha fokus på tidleg innsats ved lettare og gryande psykiske helseutfordringar og rusproblem.

Bømlo skal følgje opp den nasjonale strategien om universell utforming (UU) mellom anna for å førebu oss på ei stadig eldre befolkning. Alle sentrumsområda i lokalsentra skal vere gjennomgåande universelt utforma. Det gjeld gater, haldeplassar, møteplassar, arkitektoniske løysingar og anna utforming av dei bygde omgjevnadane.

4.8. Nye løysingar

Framover må mange kommunale tenester innan oppvekst og helse bli organisert på andre måtar. Det blir viktig å tenke nytt, ikkje minst med tanke på å mobilisere og involvere frivillige. Institusjonar og aktivitetar skal bli planlagde for sambruk og sosiale møte.

Me vil vekk i frå tradisjonell planlegging kor til dømes institusjonar for eldre eller andre med hjelpebehov, blir skilt vekk frå stader kor ålmenta ferdast. Framover kjem kvardagslege kulturelle aktivitetar, som til dømes korpsøvingar og fotballtrening, til å bli meir integrert i kommunale tenester relatert til helse og omsorg.

Medisinsk utvikling og endring i behandlingsformer vil òg kunne påverke behov for helsetenester framover. Me skal løyse dette ved å tenke nytt. Innføring av velferdsteknologi skal ikkje skje på kostnad av tryggleiken til brukarane.

Når Bømlopakken II er ferdig vil dette gjere kommunen meir samanbunden og det blir meir enkelt for dei som bur på Svortland å jobbe eller ha fritidsaktivitetar på Langevåg og Moster, og motsett.

Gjennom arbeid med kommunedelplan for HSO er det mellom anna kome fram behov for utbygging av omsorgsbustadar med fellesareal og moglegheiter til tilpassa bemanning på Moster og Svortland. Arbeid på Moster er sett i gong. På Svortland må dette sjåast i samheng med planar for sentrum. Her står det att å sikre gode areal. På Langevåg må det vurderast korleis ein kan etablere dette knytt til eksisterande bustadmasse.

4 RUSTA FOR LIVET		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
<p>Alle barn som veks opp på Bømlo skal bli godt rusta for livet.</p> <p>Aldersvenlege og universelt utforma lokalsentra og nærmiljø</p>	<p>Livsmeistring som gjennomgåande tema i alt oppvekst- og kulturarbeid.</p> <p>MOT-verdiane skal ligge til grunn i alt planverk</p> <p>Utvikle fleire sider av seg sjølv gjennom kulturell forståing, nysgjerrigheit, kreativitet og nyskaping</p> <p>Sørgje for positiv stadkjensle, trygg på sin identitet</p> <p>Sosiale møteplassar for alle generasjonar</p> <p>Sikre gode overgangar mellom barn og vaksenlivet for menneske med hjelpebehov</p> <p>Planleggje bygg og areal for meir sambruk og samlokalisering av ulike teneste</p> <p>Vidareutvikle erfaringane frå det nasjonale nærmiljøprosjektet</p> <p>Sørgje for eit mangfaldig bustadmønster</p>	<p>Følgje opp i KDP oppvekst, KDP HSO, andre kommuneplanar. Følgje opp arealpolitisk.</p>
<p>Me tek ansvar for eiga helse, tek sunne val og på eigne premisser meistarar eige liv</p>	<p>Vektleggje fire kompetanseområde. Grunnlag for, og konkretisert i, KDP oppvekst og KDP Helse-Sosial-Omsorg</p>	<p>Helsefremjande arealplanlegging.</p> <p>Universell utforming.</p> <p>Nærturområder</p>
<p>Førebyggje psykiske problem</p>	<p>Fokus på dette gjennom informasjon, undervisning og samtalar med barn og unge.</p> <p>Omgjevnadane skal stimulere til sosialt liv og fysisk aktivitet</p> <p>Bømlo sine unike kulturelle kvalitetar må bli aktivt nytta i oppvekstpolitikk.</p> <p>Sikra rask tilgang til psykisk helsehjelp for å unngå sjukdomsutvikling.</p>	
<p>Barn og unge skal få kompetanse om berekraft</p>	<p>Berekraft og FN sine berekraftmål blir implementert i all opplærings og oppvekstpolitikk.</p>	<p>KDP oppvekst, andre relevante planar.</p>

4 RUSTA FOR LIVET		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
Målretta utvikling av tenestetilbodet	Planleggje med omsyn på endringar og realvekst. Vurdere strukturelle tiltak og endra oppgåvedeling. Fremje nyskaping og samskaping	Gjere politiske prioriteringar i planar og budsjett.
Bli blant dei beste kommunane på helsefremjande planlegging. Halde folk friske	Leggje helsefremjande planlegging til grunn i alle planar.	Helsefremjande krav og føreseger i KPA og reguleringsplanar
Leggje til rette for at den einskilde kan ta ansvar for eiga helse. Barn skal lære å ta sunne val. Førebyggje helseproblem hos unge.	Satse på variert fysisk aktivitet, ha moglegheiter for nærturanlegg, gode ernærings- og livsstilsval. Tilby hjelp, vegleiing, bistand, informasjon og god livsstil. Sørgje for godt kosthald både hjå unge og eldre. Universelt utforma lokalsenter og fleire UU-utforma turløyper tilknytt desse	Krav om UU. Arkitektur og utforming som fremjar helse og sosial berekraft.

5. Sosialt og inkluderande

Bømlo skal vere eit samfunn kor alle skal kunne bli inkludert og ha like sjansar i samfunnet, uavhengig av kjønn, seksuell orientering, religion eller etnisitet. Det blir viktig å tenke dette både innan oppvekst, næringsliv og tilflytting. Verdier som at «me stiller opp for kvarandre» og ønsket om at Bømlo skal vere for alle, skal me leggje til grunn. Kommunen korkje kan eller bør løyse alle oppgåver. Noko blir best løyst av frivillige på privat initiativ, og i medverknadsarbeidet veit me at det store ressursar i nærmiljøa som kan vere med på dette.

Me veit at det er fleire menn enn kvinner som blir buande på Bømlo. Kvinner tener statistisk sett mindre enn menn og jobbar oftare ufrivillig deltid. Dette «kjønnsgapet» vil me redusere. Me vil ha særskilt fokus på å få unge jenter og kvinner til Bømlo. Me skal bryte dei tradisjonelle kjønnsrollene i arbeidslivet og ha ei strategisk satsing på å auke delen av yrkesaktive kvinner i kommunen, både i offentleg og privat sektor.

Kvinner er i langt større grad utsette for vald i nære relasjonar. Her er det trong for eit stort arbeid med førebygging.

Ein må synleggjere og kjempe mot alle former for diskriminering, vald og trakassering og motarbeide haldningar som er til hinder for inkludering, full likestilling og likeverd. Dette er ei oppgåve på alle nivå i samfunnet, ikkje minst i skule og arbeidsliv.

5.1. Sosial berekraft

Sosial berekraft handlar mellom anna om at nærmiljøa står seg over tid. Sosial berekraft kan mellom anna bli målt i kor mange som deltek i nærmiljøa sine. Fråvær av mobbing på den lokale skulen kan vere ein annan målestokk saman med tryggleik, med omsyn på trafikkforhold eller kriminalitet.

Dette krev fleire tverrsektorielle grep, ikkje minst på det arealmessige. Satsinga på nærmiljøprosjekt skal bli ført vidare. Lokalsentra skal bli utvikla etter prinsippa om helsefremjande nærmiljø, også sosialt.

Dei fysiske omgjevnadane har mykje å seie for sosial berekraft. Det er viktig at me vel oss ut lokalsenter som sosiale «pilarar» i kommunen, for sterke lokalsenter vil også vere bra for grendene og nærmiljøa omkring. At lokalsentra skal bli fortetta, handlar mest om å tilføre sosiale kvalitetar, som eit mangfald av innbyggjarar, ulike og unike kulturkvalitetar og næringsliv.

Inkluderingsarbeidet, anten det er i nabolaget eller på arbeidsplassen, må i all hovudsak skje gjennom frivillig innsats og ved lokalsamfunnet sine eigne ressursar. Kommunen kan likevel vera ein viktig pådrivar og tilretteleggjar.

Me skal alltid vere opne for å ta i mot menneske på flukt. Flyktningar skal få tett oppfølging for ikkje å falle utanfor. Samstundes er det krevjande for kommunen, når nasjonal flyktningpolitikk endrar seg, å til ei kvar tid ha nok bustader. Me vil jobbe for ha føreseielege forhold.

5.2. Frivillig innsats

Basert på innspela frå grendautvala er det tydeleg at mange er engasjert i frivillig arbeid på mange ulike felt – alt i frå idrett, ryddedugnadar til bedehus, interesseorganisasjonar osb. Frivillig innsats utgjer grunnlaget for mykje av det som skjer i Bømlo, og går igjen i samtlege kapittel og tema her i kommuneplanen.

I framtida blir velferdssektoren meir avhengig av frivillig innsats, ikkje minst innan helse. Og det frivillige kulturlivet er ein sentral rekrutteringsarena for det profesjonelle kulturlivet.

Som kommune skal me samarbeide og leggje til rette for kontinuerleg dialog med frivillig sektor og samskaping med Bømlo sine innbyggjarar. Lag og organisasjonslivet yrer på Bømlo, men ikkje alle har eigna lokalar eller dei må drifte bygg som kan vere krevjande økonomisk. Det er eit behov for nytt all-aktivitetshus som kan romme mange ulike aktivitetar for frivillige krefter.

5.3. Idrett og turløyper

Idretten engasjerer mange, særleg blant barn og unge. Eit breitt tilbod er viktig for at alle skal ha høve til å finne ein aktivitet som passer for seg. Fysisk inaktivitet er ei av dei store folkehelseutfordringane. Generelt ser ein at bruken av idrettsanlegg fell med aukande alder. Eit variert tilbod til breie lag av befolkninga kan potensielt gje stor gevinst. Idretten har òg ei viktig rolle for sosial trening og tilhøyrse, og er ein god arena for inkludering.

Bømlo symjehall opna i 2018, og er eit døme på eit anlegg som stimulerer til både organisert og eigenorganisert aktivitet. Bømlo har eit aktivt miljø innan fleire kultur- og idrettsgreiner, og ei rekke etablerte anlegg i dag. Det kan likevel vere trong for fleire idrettsanlegg og fleirbrukshallar. Dette må vurderast opp mot tilgjenge, transportbehov, befolkningstettleik og kva tilbod ein ynskjer å ha i kommunen.

Det er viktig at dagens sentrale anlegg blir sikra areal for utviding slik at ein ikkje «bygger inne» det som er.

Turlag og turgrupper er i stadig vekst og det har vore eit sterkt ønske i medverknadsfasen at me må få på plass fleire turløyper i ulike variantar kring lokalsentra. Det bør vere minst ei UU-løype tilknytt kvart lokalsenter. Sikring av friluftsområde og kulturlandskap må skje i samarbeid med lag- og organisasjonslivet.

5.4. Bibliotek

Biblioteka får nye moglegheiter til å utvikle seg som samfunnsinstitusjon når dei nye lokala i kulturhuset er ferdige. Filialane skal bli integrerte i utviklinga av lokalsamfunnet og skulane sitt arbeid. Å gje biblioteka god plass i planlegginga er viktig for å utjamne sosiale forskjellar, generere kulturaktivitetar og informasjon og vere ein møteplass for alle.

5.5. Berekraftig og trygg mobilitet

Mobilitet handlar først og fremst om å kunne delta og bidra i lokalsamfunnet og førebyggje uønska sosial isolasjon. Å ha tilgang til bil er viktig og vil halde fram med å vere viktig på Bømlo, men me skal planleggje

for alle berekraftige mobilitetsformer, kollektivtrafikk som privat. Å konsentrere arealbruken til bustader og servicefunksjonar i nærleiken av kvarandre, kan og gjere kommunen meir *inkluderande* gjennom eit betre mobilitetstilbod. Det krev også god knutepunktspolitikk.

Me vil redusere det daglege transportbehovet og leggje til rette for klima- og miljøvenlege transportformer. I og kring lokalsentra er det eit stort potensiale for meir gonge og sykkel. Skule- og bustadområda må bli bunde saman med sykkelveggar.

Moglege snøggveggar må bli kartlagde og utbetra. Slike tiltak vil auke tryggleiken og vere med på å løyse opp «tidsklemma» mange foreldre kjenner på i dag. Det må komme på plass ein gjennomgåande sykkelvegløysing frå nord til sør. Alle skular må vere tilgjengelege for nærmiljøet med trygge gong- og sykkelveggar.

Ved å satse på lokalsentra kan me samstundes vere ein pådrivar for eit betre kollektivtilbod mellom desse, spesielt med tanke på å få til betre korrespondansar, både på sjø og land.

Kommunen skal vere «på», og skal bidra til å fremje og prøve ut innovative transportløysingar. Fossile motorar vil bli fasa ut i løpet av planperioden, men om antal køyretøy held fram med å vekse vil det føre til fortsatt press på arealressursane. Eit redusert transportbehov vil føre til eit mindre arealbehov og økonomiske midlar til parkering og vegnett kan bli frigjort til andre føremål.

God mobilitet er avgjerande for eit velfungerande næringsliv. Når Bømlopakken II er ferdigstilt vil dette sikre eit meir effektivt og tryggare vegsamband mellom kommunen sine lokalsentra. Då kan me knyte desse saman og vidareutvikle desse. Med stadig betre infrastruktur er det høgst aktuelt å sjå på nye transportformer. Transportaksane mellom kommunesenteret og lokalsentra, kan bli knytt saman av ein «bygdabane», eit samanhengande system av autonome bussar, med forgreiningar. Bømlo skal også bidra til å fremje innovative og nye transportformer til sjøs.

Bømlo er sertifisert som «Trafikksikker kommune» og skal halde fram med dette arbeidet. Me har ein 0- visjon for drepne og skadde i trafikken. Som vegeigar, barnehage- og skuleeigar, arbeidsgjevar, kjøpar av transporttenester og ansvarleg for helsa og trivselen til innbyggjarane har me eit stort ansvar for å førebyggje ulukker. Trafikktryggleiksarbeidet skal vere ein brei og samla innsats der alle sektorar er involverte for å førebyggje og redusere trafikkulykker. Dei kommunale etatane skal bli involvert i arbeidet. Den enkelte etatsleiaren må ta sitt delansvar.

5.6. Bustadsosialt arbeid – «Alle skal kunne bu trygt og godt»

Bustadsosialt arbeid omfattar alt frå kommunen sin innsats for å skaffe og tildele bustader, til tenester og enkeltvedtak som kan betre den enkelte sin føresetnad for å meistre sin bu- og livssituasjon. Bømlo kommune disponerer omlag 150 utleigebustadar, og har tildelingsrett på ulike innskotsleilegheiter. I tillegg eig/ leiger kommunen personalbasar i nokre private bustader der det blir ytt døgnkontinuerlege tenester.

Det er ei målsetting at så mange som råd skal få høve til å eige sin eigen bustad om dei ønskjer det. Bømlo kommune skal ha ein aktiv bruk av Husbanken sine låne- og tilskotsordningar, og me skal bistå med tilrettelegging av bustader til eldre og personar med nedsett funksjonsevne slik at dei kan bu lengst mogeleg i eigen bustad.

Bustadane skal i størst mogeleg grad tilpassast brukarane sine behov og økonomi. Utbygging skal sjåast i samheng med utvikling av kommunale tenester. Effektiv og god ressursutnytting for kommunen skal alltid takast med ved vurdering av lokalisering, utforming og tal på einingar.

Ei vurdering av behovet for justering og endring av bustadmassen blir gjort gjennom oppfølging av bustadsosial handlingsplan som er ein del av Kommunedelplan HSO, og ein framtidig bustadstrategi.

5.7. Kyrkje og trusliv

Kristendommen er historisk og kulturelt ein viktig del av vår kulturarv. Kyrkjesamfunna har sterke tradisjonsrike røter på Bømlo og er samfunnsaktørar som er viktig for sambygdingane.

Bruken av kyrkja, frikyrkjer og bedehus på Bømlo står framleis sterkt. Desse institusjonane generer mange kulturaktivitetar retta mot barn og unge, ungdomskveldar og idretts-/aktivitetsgrupper. Det er mange diakonale tiltak som set fokus på enkeltmennesket og vanskelegstilte grupper i samfunnet vårt. Mykje av dette skjer på frivillig basis. Aktivitetane er viktige i nærmiljøa og kommunen ønskjer å samarbeide godt med kyrkje og bedehus.

Når det gjeld Den norske kyrkja har kommunen det økonomiske ansvaret for bygging, drift og vedlikehald av kyrkjene mens Bømlo kyrkjelege fellesråd har forvaltningsansvaret.

Kyrkja har også det særskilte oppdraget frå kommunen om å forvalte gravplassar og administrere kyrkjegardane i kommunen. Gravferdsplanar, både nye og av eldre dato, syner at det fleire stadar er eit press i Bømlo kommune i forhold til gravareal. Kommunen må fastsetje sin framtidige gravleggings- og festepolitikk. Me må drøfte ulike forhold knytt til gravferder og gravplassforvaltning. Det bør leggjast inn høveleg areal til gravplass i KPA.

I planperioden kan det og bli bruk for fleir-religiøse seremonistader.

5.8. Samfunnstryggleik

Eit inkluderande lokalsamfunn er også eit trygt lokalsamfunn. Kommunen har eit ansvar for å sikre at innbyggjarane har ein sikker og trygg kvardag. Kommunen sitt beredskapsarbeid utgjer det lokale fundamentet i den nasjonale beredskapen. Private hushald og næringsliv er også ein del av Bømlo sin totalberedskap.

I det daglege er det Bømlo brann- og redning som rykkjer ut på kort tid, for å handtere brannar og andre akutte situasjonar. Det er behov for ny brannstasjon som kan dekke framtidens behov.

Under kriser og katastrofar må kommunen kunne sette i verk tiltak for å verne innbyggjarane og oppretthalde viktige samfunnsfunksjonar. For å få til dette, skal Bømlo jobbe heilskapleg og systematisk med samfunnstryggleik og beredskap, på tvers av sektorar i kommunen.

Gjennom overordna risiko- og sårbarheitsanalyse (ROS-analyse) vert det analysert kva hendingar som kan skje i kommunen, kva sannsynet er for at hending kan skje og kva alvorsgrad som vert vurdert for kva einskild hending. I samband med ROS-analyse vert det og vurdert risikoreducerande tiltak og konsekvensreducerande tiltak.

Kommunen held seg oppdatert med nasjonale og regionale mynde sine risikovurderingar, og gjer eigne lokale vurderingar basert på informasjonen frå nasjonale og regionale mynde. ROS-analyser vil vera eit kontinuerleg pågåande arbeid. Basert på gjennomført ROS-analyse lagar kommunen målsetjingar for samfunnstryggleiksarbeidet, og konkrete strategiar og føringar kommunen vil leggja til grunn for å nå desse målsetjingane. Kommunen sitt beredskapsplanverk byggjer på gjennomførte ROS-analyser.

5 SOSIALT OG INKLUDERANDE		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
<p>Trygge, helsefremjande og aktive nærmiljø</p> <p>Alle som bur her skal bli inkludert og føle seg som «bømlingar».</p>	<p>Satse på lokalsentra som lokale «lokomotiv», utvikla med omsyn på sosial berekraft.</p> <p>Oppmuntre og støtte frivillige og grenda-utvala i deira inkluderingsarbeid.</p> <p>Samarbeide med frivillige om merking og opparbeiding av turstiar.</p> <p>Universelt utforma sentra og turløyper tilknytt lokalsentra.</p> <p>Etablere sosiale møteplassar som genererer fysisk aktivitet. Ruste opp eksisterande møteplassar.</p> <p>Integrere biblioteka og kulturtilbod i stadutviklinga mellom anna for å redusere uønska sosiale skilnadar.</p>	<p>Sikre grønt- og nærturområde.</p> <p>Konkretisere føresegner i KPA</p> <p>Kartleggjing og verdisetting av friluftsområde for å sikre desse.</p>
<p>Mangfaldige nærmiljø</p> <p>Rett og god bustad for alle</p>	<p>Sørgje for ulike bustadar som kan oppfylle ulike behov.</p> <p>Samarbeide og utvikle BKE</p> <p>Utarbeide heilskapleg bustadstrategi</p>	<p>Følgje opp i KPA, føresegner, reguleringsplanar</p>
<p>Berekraftig mobilitet</p>	<p>Universelt utforma infrastruktur og mobilitetspunkt i sentrumsområder</p> <p>Meir gonge og sykkel</p> <p>Pilotere og prøve ut nye mobilitetsformer</p>	<p>Areal til gong- og sykkelveggar, gode kollektivknutepunkt og gjennomgåande sykkelveggløysing i KPA.</p> <p>Sikre G/S-løysingar i reguleringsplanar</p>
<p>Barnevenlege nærmiljø</p>	<p>Barnevenlege lokalsenter, arkitektur og infrastruktur</p> <p>Sterk satsing på Trafikksikker kommunearbeidet. Forankre trafikktryggleik hjå administrativ og politisk leiing. Sykkel- og gongveg kring skular.</p> <p>Alle skular og barnehagar skal halde fram med å ha eigne trafikktryggleiksplanar.</p>	<p>Konkretisere desse føremål i KPA</p> <p>Sikre areal til sosiale møteplassar</p>
<p>Fremje frivillig innsats og samskaping</p>	<p>Kommunen skal leggje til rette for frivillig innsats.</p>	<p>KDP kultur og strategi for frivillig arbeid.</p>

5 SOSIALT OG INKLUDERANDE		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
	Plan for frivilligheit Kommunen skal ha jamleg dialog med lag- og organisasjonsliv	Sikre areal til all-aktivitetshus og utviding av anlegg
God samfunnstryggleik	Arbeide systematisk og heilskapleg på tvers av sektorar/tenesteområde med alle beredskapsaktørar	ROS-rapport, smittevernplan, oljevernplan, Interkommunalt utval mot akutt forureining sin beredskapsplan

6. Demokratiutvikling

Dugnadsand og viljen til å delta, er ein verdi som kjenneteiknar bømlingar. Med det har me eit godt grunnlag for å styrke lokaldemokratiet vårt.

Bømlo kommune vil halde fram med å vere ein sjølvstendig kommune, samstundes som me skal styrke samarbeidet med resten av verda, på tvers av grenser.

Alle har ressursar og noko å bidra med. Medverknad og deltaking frå alle aldersgrupper blir viktig, men spesielt barn og unge. Råd for menneske med nedsett funksjonsevne, eldrerådet og ungdomsrådet skal halde fram og bli utvikla vidare.

I dei neste 30 år vil det skje små og store endringar, som me må vere førebudde på å tilpasse oss.

Det vil komme nye samarbeidsformer og nye aktørar som me skal samskape med.

6.1. Kommunestyret og dei folkevalde

Den fremste institusjonen i lokaldemokratiet vårt, kommunestyret, skal vere engasjert, inkluderande, kompetent og vere tilpassingsdyktig. Både dei folkevalde og administrasjon skal vere kompetente på sentrale tema som demokratiutvikling, planarbeid og medverknad. Politikk og administrasjon skal i større grad samskape og utvikle kommunen saman.

Digitaliseringa av lokaldemokratiet skal vere til det beste for lokalsamfunnet beste og fremje medverknad.

I Bømlo skal me ha 0-toleranse for sjikane og trugsmål mot folkevalde og rådsmedlem. Både politikarar og administrasjon skal stå saman om å kunne utføre sine oppgåver under trygge høve.

6.2. Regionalt samarbeid

Utviklinga i éin kommune i Sunnhordland verkar inn på utviklinga i nabokommunane. I tråd med FN sine berekraftsmål skal me støtte opp om økonomisk, sosialt og miljømessig samarbeid mellom byområde, omland og distrikta. Regionalt samarbeid om overordna planar er her ein nøkkel. Å samarbeide på tvers av kommunegrensene folkevalde i mellom, har me positive erfaringar med, og skal halde fram med. Me skal vere nysgjerrige på nye måtar å gjere ting på.

Kommunane Bømlo, Stord og Fitjar utgjer ein felles bu- og arbeidsmarknad med regionsenterfunksjonane lagt til Stord. Næringslivet i desse kommunane er grunnleggjande med omsyn på arbeidsplassar, bruk av ressursar og kompetanse, og variasjon og attraktivitet i arbeidsmarknaden på tvers av kommunegrensene. Fortrinn må synleggjerast.

Klimautslepp følgjer ikkje kommunegrenser. Klimaomstilling og klimaleiing må difor også skje på regionalt nivå. Dette kan skje både gjennom Samarbeidsrådet i Sunnhordland og mellom einskilde kommunar.

Bømlo, Stord og Fitjar står opp om at kommunane i Sunnhordland skal ha felles høge klimaambisjonar i kommuneplanane sine. Ei regional tilnærming til klimaarbeidet vil gje større heilskap og betre resultat. Me er også positive til å utvikle felles mål og strategiar for viktige plantema i regionen, som attraktive senter, lokal- og regional mobilitet, klimaleiing og næringsutvikling for dei tre kommunane.

Frå 2019 har Fitjar, Stord og Bømlo kommune samarbeidd i prosjektet «Samskaping i plan», og slike samarbeidsformer må bli utvikla vidare. Viktige samarbeidstema i både kommuneplanar og i samarbeidsrådet for Sunnhordland, er:

- konkretisering av FN sine berekraftsmål i planlegging
- Samordne planarbeid og koordinere det som får konsekvensar på tvers av kommunegrenser, spesielt langsiktig areal-, bustad- og transportpolitikk. Utvikle regionsenter og kommunesenter som byggjer samla attraktivitet.
- klimaomstilling – felles ambisiøse klimamål, samarbeide om klimatilpassing, grønne innkjøp
- infrastruktur – samkøyre oss i arbeidet med infrastrukturprosjekt på land og sjø. Vere frampå i å betre mobilitets- og kommunikasjonstilhøva i Sunnhordland
- nærings- og arbeidslivsutvikling – energi, havbruk. Synleggjere og støtte opp om kvarandre sine næringsklynger
- kunnskap og kompetanse - støtte opp om, og utvikle, kvarande sine kompetansetilgjengslar inkludert vidaregåande skular.
- reiseliv - utvikla ei samordna og effektiv marknadsføring for Sunnhordland og lokale reiselivsmål, her under vere pådrivar for felles kultur- og identitetsskapande arbeid.

6.3. Bømlo skal vere nynorskkommune

Å kunne utrykke seg på eige språk og målform er eit viktig demokratisk prinsipp. Bømlo er, og skal halde fram med å vere, ein kommune med nynorsk som målform.

Me skal bruke og synleggjere nynorsk i kommunale planar, kommunikasjonsarbeidet, i digitale tenester, i skriftleg informasjon til innbyggjarane, kulturarrangement og elles i marknadsføring og omtale av kommunen.

Tilsette skal bli kjent med god målbruk og kommunen sin språknorm. Me skal støtte opp om tiltak som fremjar bruk av nynorsk i kommunale og interkommunale føretak. Innvandrarar og flyktningar skal få opplæring i, og bli kjent med, nynorsk. Barnehagar og skular skal få nytte nynorsk både aktivt og kreativt.

6.4. Grendautvala

Grendautval og krinslag er paraplyorganisasjon for lag og organisasjonar i heile kommunen. Sjølv om grendautvala ikkje er lovpålagde eller består av folkevalde, så er dette viktige talerøyr og gode medspelarar i alt medverknadsarbeid. Grendautvala må ta initiativ til og sørge for eigen aktivitet, og kommunen skal vere med som støttespelar og elles bistå på best mogleg måte. Dette gode samspelet mellom kommune og grendautvala skal bli vidareutvikla.

6.5. Ungdomsrådet og barns interesser

I Bømlo skal barn og unge si stemme bli høyr. Difor er det viktig å leggje til rette arenaer for reell medverknad for denne gruppa. Bømlo kommune har eit ungdomsråd som skal representere barn og unge sine interesser. Kommunen vil til ei kvar tid ha nokon som er ansvarleg for at ungdomsrådet sitt arbeid blir følgt opp og at deira stemme bli høyr. Kommunen har òg ein barnas representant i byggesaker. Me skal, gjennom utprøving av nye metodar, kontinuerleg utvikle kommunen ut i frå barn og unge sitt perspektiv.

6.6. Gode og effektive planprosessar

Ein godt gjennomarbeidd kommuneplan er eit viktig grunnlag for reguleringsplanarbeidet i kommunen. Er alle overordna føringar teke omsyn til i arealdelen til kommuneplanen vil prosessen med område-reguleringsplanar og detaljreguleringsplanar gå raskare.

Bømlo kommune skal sikre effektiv behandling av private planforslag. Utbyggjar skal tidleg i planprosessen få avklart kva krav som vert stilt til utgreiingar og kva tiltak som kan godkjennast i høve til kommuneplan. Ordninga med prinsippøknad i reguleringsplanarbeidet bør oppretthaldast slik at utbyggjar tidleg får avklart politiske føringar i plansaker.

Det er viktig at reguleringsplanar er grundig gjennomarbeidd slik at ein sikrar at dei planlagde tiltaka vert gjennomført.

Kontroll av ulovlege tiltak må bli skjerpa.

Me skal halde fram arbeidet med digitalisert planarbeid. Arealplanar og eit digitalt planregister skal bli tilgjengelege. Strategisk satsing på bruk av IKT i planarbeidet skal gje meir effektive og rettferdige planprosessar, og opne for betre innsyn og medverknad for innbyggjarane. Planstrategien skal få meir fokus.

6.7. Råd og organisasjonar

Bømlo kommune skal vere aktiv deltakar og bidra i Samarbeidsrådet for Sunnhordland. For saker som mellom anna miljøfyrtårn-sertifisering, reiselivsstrategiske mål og kompetanseheving er samarbeidsrådet ein god samarbeidspartnar.

Bømlo næringsråd blir viktige å ha med «på laget» i utviklinga av kommunen, ikkje minst med tanke på rekruttering og inkludering. Organisasjonslivet er også ein rekrutteringsarena for arbeidslivet.

- sjå også 6.2 Regionalt samarbeid

6.8. Forsking og utvikling (FoU)

Me har allereie delteke i og hatt gode erfaringar med samarbeidsprosjekt som har involvert forskning- og utviklingssektor (FoU). Skal me bygge opp under bømlingen som gründer og fremje nyskaping blir slike samarbeid nødvendig å utvide og vidareutvikle. Både Høgskulen på Vestlandet (HVL), utdanningsinstitusjonane i Bergen og klyngemiljøa i regionen sit på mykje relevant kompetanse som Bømlo bør kunne nyte godt av. Kanskje særskilt gjeld dette maritim og marin sektor, men også helse og kultursektor har eit

spennande potensiale. Bømlo kommune skal vere med som tilretteleggjar og gjere seg attraktiv for forskingssamarbeid innan FoU.

6.9. Tilskot, EØS/EU-midlar, Vest-Norges Brüsselkontor

Over halvparten av sakane i norske kommunestyre er relatert til EU/EØS. Gjennom EØS-midlane skal Noreg bidra til å utjamne sosiale og økonomiske skilnader. Næringslivet vårt er sterkt tilknytt den europeiske marknaden og skal me bli konkurransedyktige i framtida må me tiltrekke oss innovative krefter og menneske utanfrå Noreg også.

Vest-Norges Brüsselkontor er ein informasjonskanal mot institusjonane i EU/EØS, også for offentleg sektor. Her kan me få nyttig informasjon om til dømes økonomiske stønadsordningar, få tilgang til kompetansebygging og viktig prosjektkunnskap. Ei rekkje europeiske samarbeidsprogram omhandlar klima, miljø og regional utvikling, og har kommunar som målgruppe. Her ligg det tilskots- og samarbeidsordningar som Bømlo kan nyte godt av, til dømes med tanke på Moster 2024 og innan opplæring og innovasjon. Difor kan eit kommunalt medlemskap i Vest-Norsk Brüsselkontor vere relevant og nyttig.

Bømlo kommune treng også å utarbeide ein internasjonal strategi.

6.10. Kommunen som arbeidsgjevar

Bømlo kommune skal ikkje berre vere ein tenesteleverandør, men ein samfunnsaktør. For å lykkast i dette må me vere ein attraktiv arbeidsgjevar, som legg til rette for at den enkelte medarbeidaren gis moglegheit for fagleg og personleg utvikling i sitt arbeid. Me skal vera ein inspirerende og inkluderande arbeidsplass.

Me stiller krav til våre leiarar og våre tilsette i forhold til å ta Bømlo kommune inn i framtida, me styre på ein måte som er berekraftig og helsefremjande, samstundes som me kvar dag skal yte tenester med rett kvalitet og innhald til våre innbyggjarar.

Kommunen har fokus på kontinuerleg HMS arbeid og viktigheita av at alle tilsette skal ha ein trygg arbeidsplass. Det skal vera nulltoleranse for truande og trakasserande åtferd mot tilsette og dei som utfører oppdrag for kommunen.

6.11. Prinsipp om eigarskap

Bømlo kommune korkje kan eller skal løyse alle samfunnsoppgåver, men der kommunen skal vere til stades, skal han vere profesjonell, kompetent og open for samarbeid og nye løysingar. Difor blir det viktig å ha nokre prinsipp om kommunale tenester og korleis ein skal forvalte ulike eigarskap. Dette må bli følgt opp i ei eigarskapsmelding.

6 DEMOKRATIUTVIKLING		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
<p>Stadig styrke lokaldemokratiet. Vere ein kommune med eit godt lokaldemokrati.</p> <p>Barn og unge sine interesser skal bli teke omsyn til.</p>	<p>Gje dei folkevalde opplæring med høg kvalitet</p> <p>Utvikle samarbeid med kommunale råd og grendautvala</p> <p>Leggje vekt på høg grad av medverknad i alt planarbeid</p>	
<p>Kommunen skal ha gode og effektive planprosessar.</p>	<p>Gode og føreseielege, overordna planar med klare krav</p> <p>Tidleg og god dialog med utbyggjarar og tiltakshavarar</p> <p>Nytte rett planverktøy på rett nivå</p> <p>Halde seg planfagleg oppdatert</p> <p>Halde fram digitaliseringa av planprosessar og kommunikasjonsarbeidet</p> <p>Prioritere ressursar i planstrategi til å oppdatere overordna planar og oversynsdokument</p>	
<p>Bømlo skal tiltrekke seg forskings- og utviklingsmiljø, spesielt med omsyn på kultur, helse og næringsliv</p>	<p>Styrke samarbeidet med FoU i regionen</p>	<p>Strategi for samarbeid med FoU og anna kompetanse</p>
<p>Bidra og delta i regionalt samarbeid</p> <p>Samarbeide på tvers av kommunegrenser</p>	<p>Delta i Samarbeidsrådet for Sunnhordland</p> <p>Nytte viktige regionale organisasjonar som til dømes næringsråd</p> <p>Koordinere overordna planlegging i større grad, spesielt klima, bustad, transport og arealpolitikk</p> <p>Vurdere felles tverrkommunale utgreiingar</p> <p>Interkommunale prosjektsamarbeid</p>	
<p>Styrke det internasjonale samarbeidet mellom anna med omsyn på klima, næringsliv og kultur</p> <p>Saman med dei andre kommunane i regionen, syne at internasjonale relasjonar er viktige for oss</p>	<p>Sikre oss økonomiske midlar til viktige samfunnsprosjekt.</p> <p>Vurdere kommunalt medlemskap i Vest-Norsk Brüsselkontor.</p> <p>Utarbeide ein internasjonal strategi.</p>	<p>Systematiske tilskotsprioriteringar</p>

6 DEMOKRATIUTVIKLING		
Slik vil me ha det	Slik gjer me det	Arealstrategi, oppfølging
Kommunen skal vere ein god og trygg arbeidsgjevar Vere tydelege på kommunalt forvaltningsansvar	Inspirere som arbeidsgjevar, inkludere, sikre alle ein trygg arbeidsplass. 0-toleranse for all trakassering. Sørge for kompetent rekruttering. Leggje til rette for utvikling og kompetanseheving.	Eigarskapsmelding

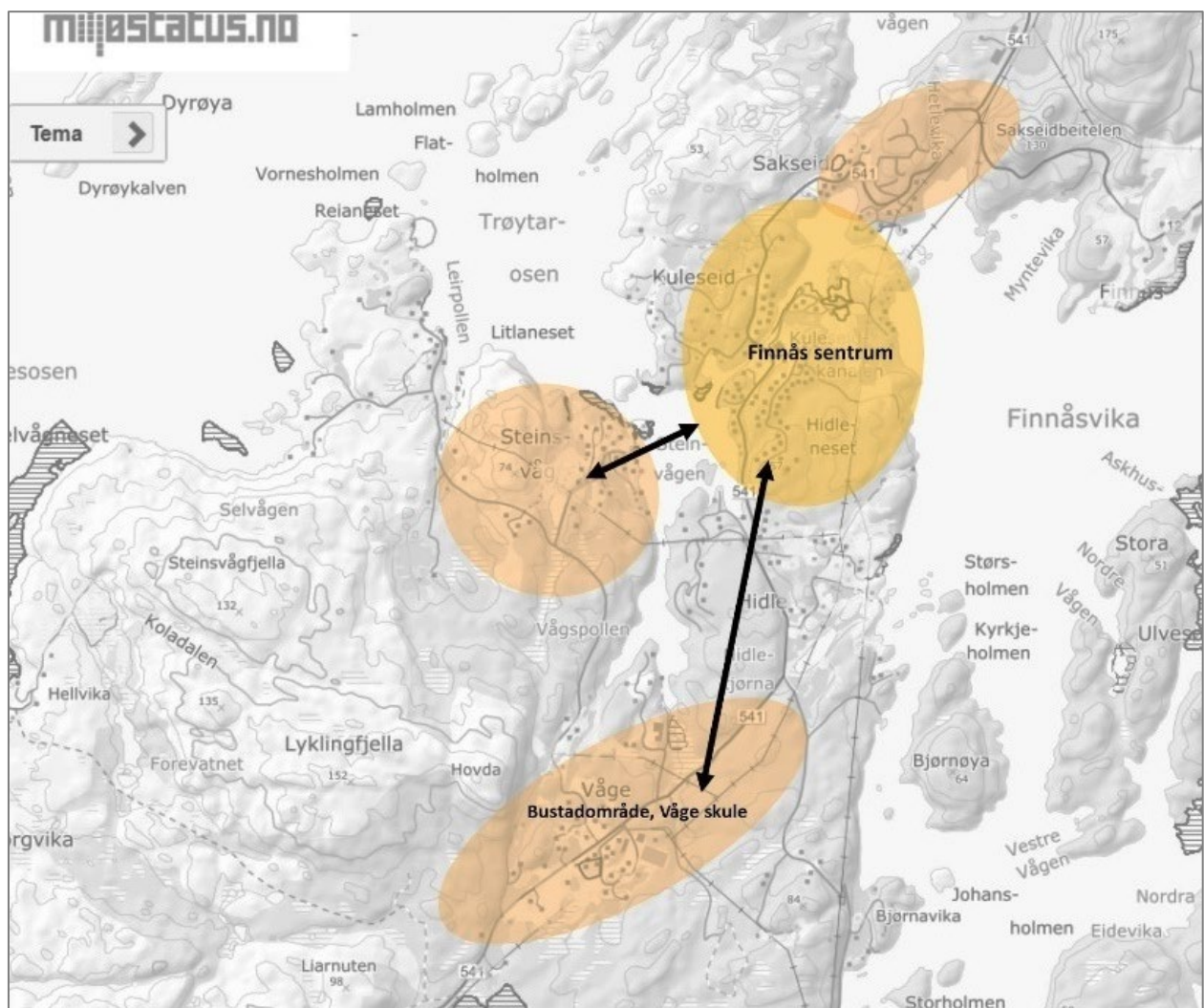
7. Arealstrategisk oppfølging

Skal me klare å nå måla me sett oss her samfunnsdelen (KPS), må dette henge godt saman med korleis ein forvaltar areala i arealdelen, KPA. Basert på «Slike gjer me det» og «arealstrategi, oppfølging» i dette dokumentet syner ein her nokre arealstrategiske føringar for lokalsentra med korte beskrivingar for kvart lokalsenter.

Desse vil bli lagt til grunn for det vidare arbeidet med kommuneplanen sin arealdel.

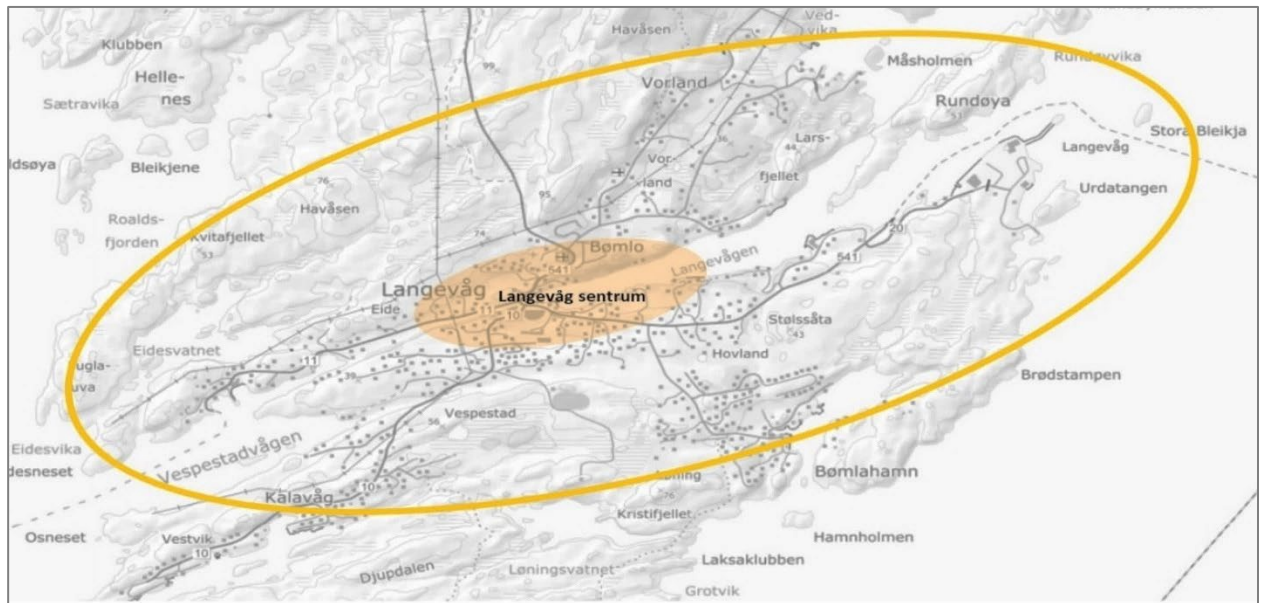
7.1. Finnås

Lokalsenter. Sentrumskjernen er lokalisert kring området Kulleseidkanalen. Pilar syner aksar kor skule og bustadområda i sør og nord må bli knytt saman.

7.2. Langevåg

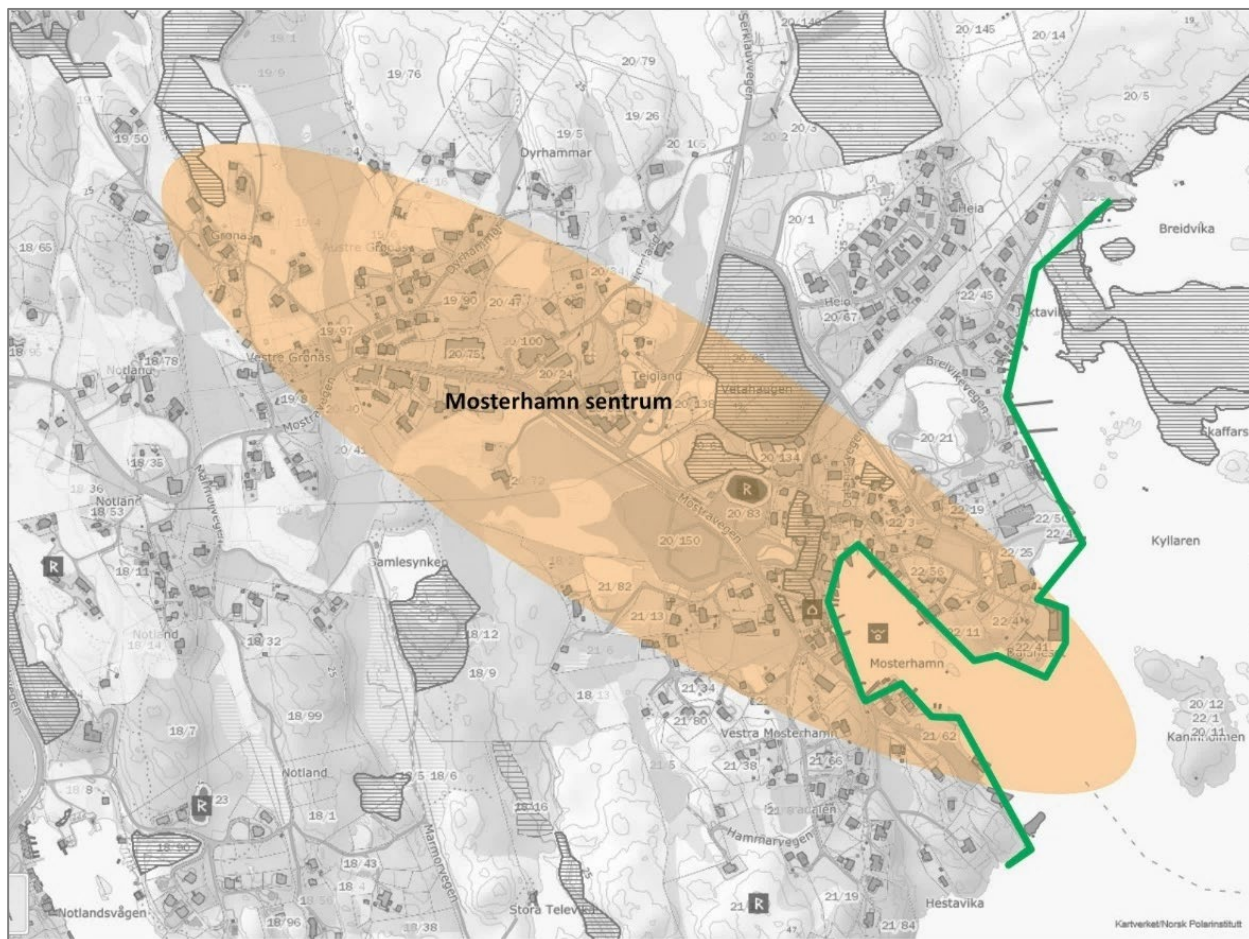
Lokalsenter. Sentrum innerst i vågen. Området omkring (stor sirkel) er viktige å knytte saman, «frå kai til kai» (Hovland – Eidesvik).

7.3. Moster (Mosterhamn)

Mosterhamn sentrum strekk seg langs Mostravegen (frå Kiwi, Sento, YX) ned mot nedlagt ferjekai.

Grøn linje: samanhengande turveg/promenade.

7.4. Moster

Lokalsenterområde. Pilar syner aksar som er viktige å knyte saman.

7.5. Rubbestadneset

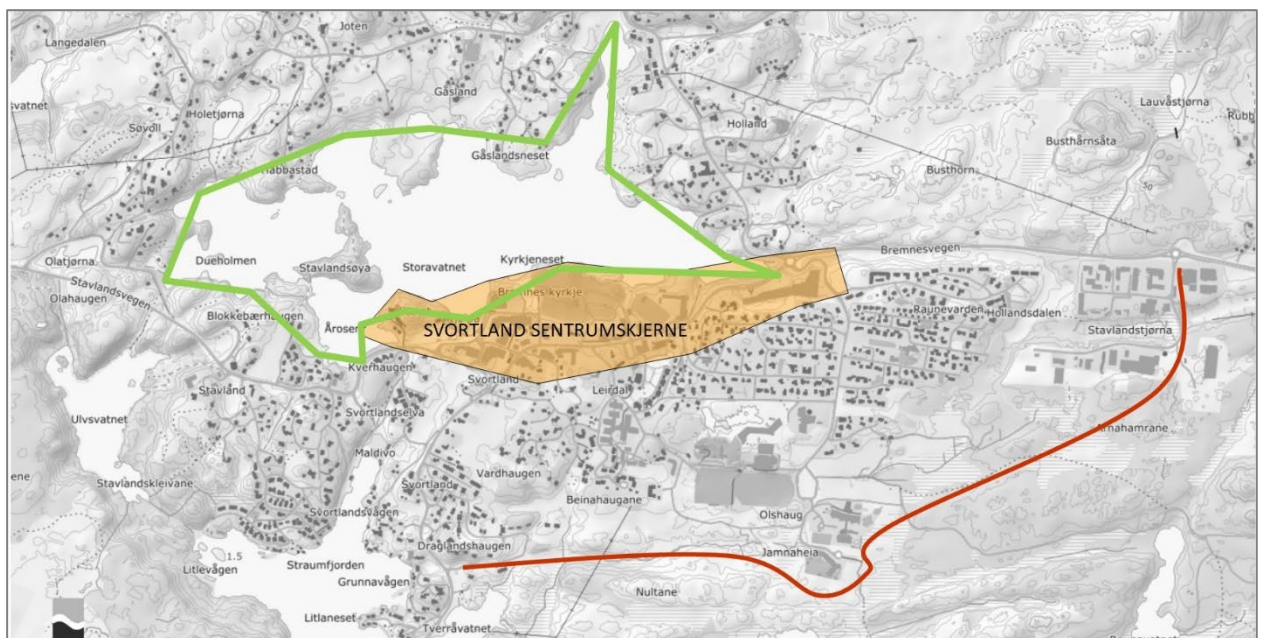
Lokalsenter. Kring sentrumskjernen, inkludert båtkaien, er det område som er viktige å knyte saman, markert.

7.6. Svortland

Kommunesenteret. I KPA må me definere sentrumskjerne med utstrek.

Grøn linje: turveg kring Storavatnet. Raud linje: ny omkøyringsveg utanom sentrumskjernen

2049

Ho set den siste eska inn i bilen, og smell igjen døra bak seg. Jenta kastar det lange håret over skuldra før ho set seg inn på passasjersida. Regnet auser ned utanfor. Nokre ungar kledde i regnklede syklar forbi huset. Dei er sikkert på veg til fritidsklubben.

Det kriblar i magen hennar i det ho tenkjer på eventyret som ventar. Storbyen verkar spennande, men ho er ikkje heilt klar for å forlate Bømlo. Ho ser på heimstaden sin gjennom bilvindaug. Huset sitt, skulen, fritidsklubben, butikkane, tre jenter som går bortover vegen, to stykker som ventar på bussen, ein båt på veg inn fjorden. "Same kva som skjer, så kjem eg tilbake," tenkjer ho og smiler.

*Aurora Lodden, utdrag frå vinnartekst, konkurranse «#Bømlo2049»
Bømlo-Nytt / Bømlo Kommune, sommar 2018*